Taksa plaćena u gotovu

Obitelj

BROJ 39-40
16. LISTOPADA 1938

POMLADITE SVOJ STAN!

Danas se zidovi stana bojadišu nježnim svijetlim bojama. Jednobojni zidovi ukrašuju se papirom, od kojega se prave razne figure, cvijeće, ptice, leptiri i slično. Prednost papira, koji je specijalno izrađen za tu svrhu, sastoji se nesamo u tome, što pri ukrašivanju zidova njime možete svojoj fantaziji dati maha, nego i u tom, jer se taj papir dade prati običnom sapunicom. Papir za ukras stanova je prilično jeftin, i tako će vaše sobe obložene papirom izgledati bogate i raskošno uređene odaje.

Uz zidove ukrašene na taj novi način ne pristaju stare teške zavjese. Najbolje ćete učiniti, ako izaberete lagane zavjese, koje propuštaju što više svijetla. Nježne muslinske zavjese protkane cvijećem djeluju kao dašak proljeća, te će i u najtmurnijim zimskim danima vaš stan imati svježine. U dječju sobu i u sobu za mlade djevojke najbolje pristaju store od tila u bijeloj boji bjelokosti. A isto tako lijepo djeluju i zavjese od kretona u nježnim bojama, sa uzorcima cvijeća. Nove tkanine za zastore pružaju zbilja veliki izbor, jedna je ljepša od druge, a sve su stalne u pranju.

Starinski namještaj, koji je obično čist i trajan, osvježite sa modernim ručnim radom, unesite u svoj dom koju novu modernu sitnicu, vaze od keramike napunite cvijećem i vidjet ćete, da će vaš stan na taj način dobiti potpuno drugi izgled.

Može međutim i namještaj biti lijep, mogu i zidovi biti moderni obojadisani, a prozori ukrašeni novim prozračnim zavjesama, sve će to izgubiti vrijednost, ako podovi ili parketi vašega stana nisu pokriveni ćilimom. Naša domovina upravo u tome pruža bogat izbor, jer se gotovo u svim planinskim krajevima izrađuju prekrasni ćilimi.

U Bosni i u Dalmaciji izrađuju se prekrasni ćilimi po narodnim uzorcima, a u najnovije doba rade se ćilimi i u drugim krajevima. Ćilimi što se izrađuju u tkaonicama u Sarajevu i u Splitu mogu se takmiti sa najfinijim orijentalnim ćilimima. Osim toga u Prozoru u Bosni žene izrađuju lijepe ćilime, koje možete dobiti vrlo jeftino. U najnovije doba i u Tuhelju (Hrvatsko Zagorje) izrađuju se ćilimi pod stručnim vodstvom profesora dra Ćire Truhelke (koji je u više navrata surađivao i u »Obitelji«).

Profesor Truhelka provodeći svoj godišnji odmor u tome lijepom kraju Hrvatskog Zagorja vidio je, da je narod vrlo siromašan i da se ženska omladina ne bavi gotovo nikakvim ručnim radom. Želeći pomoći ovome kraju, on je osnovao ćilimarstvo. Izradio je osnov za tkalački stan i dao je sve upute za tkanje ćilima. Pod njegovim stručnim vodstvom izrađuju se sad u Tuhelju ćilimi poput perzijskih od prvorazredne bosanske vune. Predloške za uzorke radi prof. Truhelka sam, te ćilimi ni po izradbi ni po kvaliteti a ni po uzorcima ne zaostaju ništa za originalnim perzijskim ćilimima. Profesor Truhelka radi sve to posve besplatno, jer hoće da narodu pomogne i da se ovaj kraj gospodarski podigne. Tako je sada već zaposleno oko 30 djevojaka sa tkanjem ćilima. Svaki pravi rodoljub pomoći će najbolje svome narodu na taj način, da kupuje narodne proizvode. Za gostinjsku sobu izaberite lijep tuheljski ćilim, a za sobu, u kojoj se dnevno boravi, kupite ukusan i jeftin prozorski.

Kad ovako preuredite stan, bit ćete i sami iznenađeni njegovom ljepotom.

Anđela Kaić

Slika na omotu:

I staro suđe treba da je čisto...

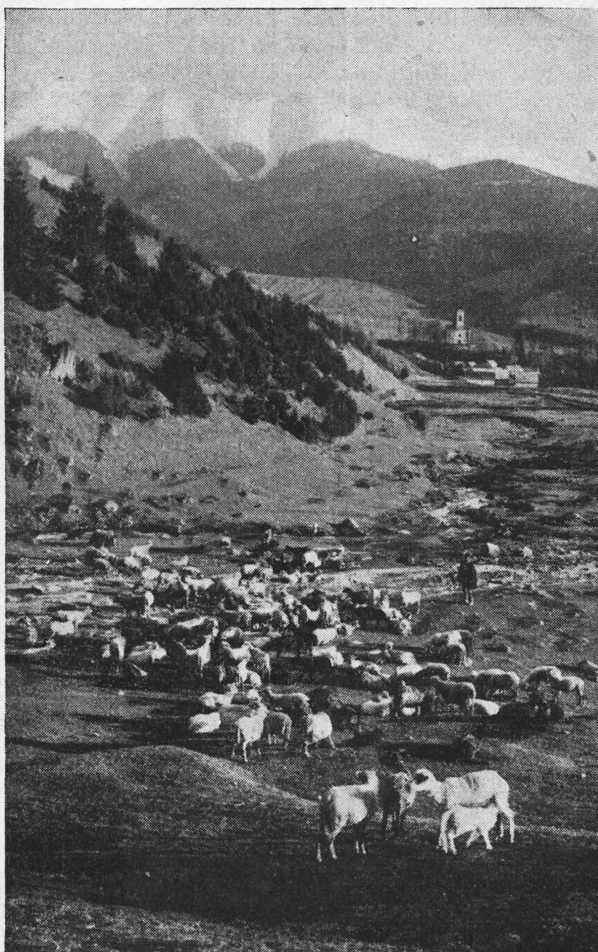
OBITELJ ČASOPIS ZA HRVATSKU PORODICU
GODINA X. BROJ 39/40.
U ZAGREBU 15. LISTOPADA 1938.

SLOVAČKA AUTONOMIJA

Napisao dr. Josip Andrić

Evropa se u rujnu mjesecu žestoko potresla. Što su se rujanski dani više približavali kraju, to je ta trešnja bila žešća. Katastrofa, kakve svijet još nije vidio ni doživio, bila je već tik pred vratima. Samo je trebalo, da prva puška opali, pa da se čitav svijet nađe u plamenu, a onda za neko vrijeme u ruševinama. Ali u zadnji čas Providnost je tu tešku nesreću, tu sigurnu propast odvratila od evropskih naroda. Sve se u zadnji tren preokrenulo. Evropa je spašena, ali je jedna država — Čehoslovačka — platila harač. Izgubila je čitavu trećinu od svoje dosadanje veličine. Izgubila je zemlje, koje su tisuću godina bile sastavni dio češke države. Izgubila ih je, jer su joj se oni, u kojih je prijateljstvo do zadnjeg časa polagala sve svoje nade, iznevjerili. Izgubila je nekrvavu bitku radi svog prevelikog pouzdanja u svoje saveznike, ali i radi svoje tvrdoglave i nerazborite unutrašnje i vanjske politike.

Drugi narod bi u takvoj nesreći izgubio glavu. Češki narod, kojemu je i u najvećem zlu ostao zdrav razbor, snašao se. Otišao je predsjednik republike Beneš, koji je bio glavni nosilac dosadašnje dvadesetgodišnje centralističke i frankofilske i filoboljševičke i polonofobske i slovakofobske politike. Bačeni su u ropotarnicu izmišljeno češkoslovačko narodno jedinstvo i centralizam te sve, što je s tim bilo u vezi. Preko noći postavila se cijela Čehoslovačka na nov temelj. I gle, država, koja je dosad među slavenskim narodima bila nosilac liberalne demokracije, nada boljševizma u Srednjoj Evropi i tip centralističke države, preobražuje se i postaje uzor mnogim državama te živi dokaz, kako federalizam nesamo ne razjedinjuje i ne ruši države, nego ih spašava i učvršćuje.

SLOVAČKA KRAJINA KOD RUŽOMBERKA
Rodni kraj Andrije Hlinke

Slovačka se u toj krizi Čehoslovačke nada sve dostojno ponijela. Bila je u zlu kroz 20 godina, bila je u sporu s Češkom radi svojih težnja za slobodom. Neprijatelji Čehoslovačke su stalno računali, da će u krizi, koja je snašla tu državu, Slovaci Česima okrenuti leđa. Na to su osobito Madžari računali. Ali prevarili su se. Slovaci nisu Čehe, ma koliko su im Česi skrivili, ostavili u nevolji, nego su im pružili bratsku ruku, da jednim mahom maknu, izbrišu i zaborave sve sporove, pa da bratski jednakopravno urede svoju državnu zajednicu. Česi su tek sada mogli uvidjeti, tko im je pravi prijatelj i kako su krivo činili slovačkom narodu i njegovu vođi Andreju Hlinki, kad su ga okrivljivali, da je protiv češkoslovačke države.

Slovački narod, koji tisuću godina pod Madžarskom nije mogao da se dovine ni do najmanje narodne i državne slobode, koji nije nikada imao ni toliko, koliko smo mi Hrvati do g. 1918. imali, sada ima svoju autonomiju, svoju samostalnost, ima svoju vlastitu vladu te je sada sâm gospodar u svojoj kući. I kao takav sad je rado ostao s Česima u državnoj zajednici te će sad biti iskreno odan toj državi, za nju će se rado žrtvovati, za njenu

snagu i bolju budućnost složnim silama raditi. Tome se od svega srca radujemo. Radujemo se slovačkoj autonomiji, jer je slovački narod nama Hrvatima posebno mio. Radujemo se plemenitosti slovačkog naroda, koja se očitovala u teškoj kušnji prošlih dana: takav plemenit narod, koji svoga brata, sve ako je s njim i u svađi, ne ostavlja u nevolji, ne će ostati nenagrađen od Boga. Radujemo se, što će glavno zaslugom Slovaka nova češkoslovačka država nanovo procvasti nakon preživljene nesreće i postati baš zato, jer je sad postavljena na najčvršći temelj slobode svojih naroda, uzor-država i svim ostalim slavenskim narodima.

SUSRETI S ANDREJEM HLINKOM

(Nastavak)

USPOMENE NA VELIKOG VOĐU SLOVAČKOG NARODA

Piše Dr Josip Andrić

Prošle su gotovo dvije i pô godine od mog prvog susreta s Andrejem Hlinkom u Pragu. U kolovozu 1922. bio sam na orlovskom sletu u Brnu. Na tom smo se sletu mi Hrvati upoznali i sa slovačkim Orlovima, koji su nas pozvali, da pođemo iza brnskoga sleta na izlet po Slovačkoj, gdje će slijedeće nedjelje u gradu Ružomberku biti pokrajinski slovački orlovski slet. Odmah sam s velikom radošću taj poziv prihvatio. I 17. kolovoza ujutro vozili smo se nas trinaestero Hrvata i Slovenaca — među nama i 4 dame — na izlet po Slovačkoj.

Krasno smo bili dočekani i gostoljubivo primljeni u gradu Trenčinu, još ljepše u gradu Žilini, a najljepše u gradu Ružomberku. Tu se bilo zgrnulo mnoštvo naroda, da nas, došljake iz daleke Hrvatske i Slovenije dočeka. A među njima i Andrej Hlinka. Došao je, da nas i sam pozdravi, da nam tako pokaže, kako mu je drago, što eto prvi put katolici sa slavenskog juga dolaze u njegov grad u pohode. Još mi je živo u pameti njegova impozantna vitka pojava, kako je stao pred nas i pozdravivši se sa svakim od nas stao da govori pozdravni govor, koji nas je svojom toplinom i svojim zanosom upravo fascinirao. Imam fotografije s tog nezaboravnog dočeka u Ružomberku, i na jednoj je Hlinka divno snimljen baš u času, kako nam je držao pozdravni govor. Kadgod gledam tu fotografiju, učini mi se, kao da čujem, kako je srdačne riječi upravio u tom govoru posebno nama Hrvatima:

»... A s posebnom radošću pozdravljam vas, dragi moji Hrvati, jer s Hrvatskim smo narodom mi Slovaci zajedno kroz duga stoljeća bili vezani sličnom sudbinom, skupa smo se morali boriti proti istom neprijatelju, jednako smo i mi i

U SVEČANOJ POVORCI S KONJANICIMA NA ČELU UVELI SU SLOVACI HRVATSKE I SLOVENSKE GOSTE U HLINKIN GRAD RUŽOMBEROK

Slika lijevo:

ANDREJ HLINKA POZDRAVLJA PRED RUŽOMBERŠKIM KOLODVOROM HRVATE I SLOVENCE, KOJI SU POSLIJE ORLOVSKOG SLETA U BRNU GOD. 1922. DOŠLI U POHODE I SLOVACIMA U RUŽOMBEROK

Prvi lijevo na slici naš glavni urednik dr Josip Andrić, do njega Slovenec Josip Pirc, zatim naše suradnice Ivka Marušić i Stanka Andrić (s orlovskom kapom)

Slika lijevo:
GRADSKI DOM U RUŽOMBERKU
Desno krilo zgrade je župni dvor, u kojem je župnikovao Andrej Hlinka do svoje smrti. Desno je župna crkva. Pred Gradskim Domom je trg, koji sad nosi ime Hlinkin trg. Na tom je trgu 20. kolovoza 1922. bila velika svečanost u čast Hrvata i Slovenaca, pa je bilo do 10 tisuća naroda, pred kojima su održani govori s balkona Gradskog Doma

vi ostali nepokolebivi u svom katolicizmu i nepobjedivi u svojim narodnim pravima, a takvi smo i danas, takvi ćemo i ostati. Kadgod nam je u prošlosti bilo najteže, upirali smo svoj pogled na jug u vas, svoju najmiliju braću, i po vašem primjeru narodnog junaštva i narodne svijesti nismo klonuli ni mi. A tako upiremo pogled svoj u vas i danas, pa ako hoćete da znate, u kojega vam brata bije najtoplije srce za vas, dragi moji Hrvati, evo vam Slovaka...«

I govorio je dalje sve toplije, sve zanosnije okrenut prema meni. Upirao je pogled u mene, ali se zacijelo nije više sjećao, da me je već bilo kada vidio. To sam mu tek morao spomenuti, ali ovaj čas u tom mnoštvu nije za to bila prilika, nego tek kasnije...

Nakon tog divnog pozdrava svrstala se povorka na čelu s konjanicima u slovačkoj narodnoj nošnji, te smo tako svečano, praćeni glazbom, ušli u Hlinkin grad. Došli smo u Kulturni Dom. Tu smo vidjeli Hlinku, kako se kao obični građanin zabavlja s društvom svojih građana-župljana, koji su sjedjeli uz karte.

Izakako smo bili razmješteni po stanovima, bili smo u župnom dvoru kod Hlinke na večeri. Tek kad nas je Hlinka nazdravio, uhvatio sam priliku, nesamo da mu zahvalim, nego da mu spomenem i onaj svoj doživljaj s njim iz Praga iz doba njegove internacije. Da ste ga vidjeli, kako se obradovao. Pristupio je k meni i srdačno mi izrazio svoju radost, što sam se odazvao tadanjem njegovu pozivu i došao mu u goste u Ružomberok.

Od tog je časa mnogo pažnje posvećivao meni i mnogo sa mnom razgovarao. I to veče i sutrašnji dan u nedjelju 20. kolovoza, kad je bila velika narodna svečanost na trgu pred Gradskim Domom.

Desetak tisuća naroda sabralo se tu na trgu. Biskup Vojtaššák je služio sv. misu na trgu. A iza te svečane službe Božje bilo je javno zborovanje. S balkona Gradskog Doma progovorio je Hlinka divan govor o nama Hrvatima i o Slovencima te o velikim idealima, za koje se bore Slovaci kao i Hrvati i Slovenci. Snažne njegove riječi naišle su na buran odjek među onih deset tisuća slušalaca.

A onda smo iza njegova govora morali progovoriti i mi gosti. Ne znam ni sam, kako sam se našao na balkonu, gdje je čas prije govorio Hlinka, te kako sam i ja nastojao izliti hrvatske osjećaje na sve ono, što smo tu vidjeli i čuli i čega smo bili eto živi svjedoci u ovom divnom gradu Andreja Hlinke, gradu njegove borbe za slovačku slobodu, gradu, u koji je sva Slovačka uprla oči očekivajući iz njega bolje svoje i sretnije dane...

(Nastavit će se).

Slika desno:
SVEČANA PONTIFIKALNA SLUŽBA BOŽJA NA TRGU PRED GRADSKIM DOMOM U RUŽOMBERKU
prigodom svečanosti priređene u čast Hrvata i Slovenaca 20. kolovoza 1922. Sv. misu je služio biskup Vojtaššák

JUBILEJ NAŠEGA GLAVNOG UREDNIKA

Dne 14. listopada o. g. navršilo se 25 godina, otkako je u hrvatskom katoličkom dnevniku »Riječkim novinama« počeo izlaziti književni prvijenac našega glavnog urednika dra Josipa Andrića — »Srijemske elegije«. Tom zgodom su brojni čestitari zaželjeli našem glavnom uredniku najljepše želje, a sadašnji hrvatski katolički dnevnik »Hrvatska Straža« donio je o jubilarcu vrlo lijep feuilleton. U tom feuilletonu pisac ističe, da su »Srijemske elegije« bile odmah pri prvoj pojavi zapažene i cijenjene u mladoj hrvatskoj katoličkoj književnosti, jer je iz njih izbijao mlad književni talenat s konturama već izgrađenog stila. U njima se opažala sjeta, koja je bila istinska i duboko proživljena književnikova reakcija pred nasrtajima tuđinaca na plodni i lijepi hrvatski Srijem. Po njima je dr Andrić sa svojih devetnaest godina stupio u red priznatih naših književnika.

Doista dr Andrić se već i prije toga vremena s puno zanosa bavio književnošću te kao srednjoškolac uspješno uređivao đačke listove »Slavonac« i »Jeku«, ali ga je hrvatska javnost upoznala tek po njegovim »Srijemskim elegijama« i tek od njih započinje njegovo opsežno djelo na književničkom polju. Slijedile su zatim i druge novele i rasprave, od kojih je osobito značajan bio njegov prikaz mlađeg katoličkog književnog stvaranja kod nas. G. 1923. izlazi zbirka njegovih pripovijesti »Dunje ranke«, g. 1924. izdaje »Nove brazde«, a g. 1926. socijalno politički roman »Svega svijeta dika«.

Pored toga istakao se i kao vrstan hrvatski putopisac te njegovi putopisi iz Svete Zemlje, iz Irske, iz Italije i iz Češkoslovačke idu među prva djela te vrsti kod nas.

Dr Andrić je k tome napisao i nekoliko poučnih knjiga za hrvatski puk i to g. 1922. »Gospodarska politika«, g. 1923. »Politika kao nauka«, g. 1924. »Hrvatsko uzor-selo«, g. 1927. »Žito u svjetskom gospodarstvu«, a g. 1937. i 1938. dvije lijepe brošure »Mala pastirica« i »Crna velevlast«. Napisao je i uspjelu pučku glumu: »Vuk u ovčjoj koži«.

I na polju prevađanja iz stranih jezika dr Andrić je mnogo toga učinio, pa su dosad štampani ovi od njega prevedeni romani: »Putem ljubavi« od J. Š. Baara, »Tajna lijepe Cvijete« od Y. Zeyera, »Roman jednog kapelana« od H. Strachlitza; »Za kravicu« od J. Š. Baara; »Dvorac kod Crvenog Potoka« od Delly-a, »Krasuljak« od Dury-cha, te knjiga za omladinu: »Samko« i mnoge druge.

Dr. JOSIP ANDRIĆ
glavni urednik Hrvatskoga Književnog Društva sv. Jeronima

Još veću uslugu nama Hrvatima učinio je dr Andrić svojim neumornim radom na uredničkom i nakladnom polju. On je bio urednik »Luči«, uređivao je »Mladost«, pokrenuo i uređivao »Našu Gospu Lurdsku«, a da ne govorimo o našoj »Obitelji«, iz koje ga već svaki čitatelj pozna. Osobito je zapaženo njegovo uređivanje »Seljačkih novina«, pri čemu je došao do izražaja njegov smisao za pučki stil i ljubav za seljaka.

No sigurno je najzaslužniji rad dra J. Andrića kao urednika najraširenije hrvatske pučko prosvjetne ustanove — Hrv. Knjiž. Društva Sv. Jeronima. To je mjesto zauzeo g. 1921. u dvadeset i sedmoj godini života, te u tom svojstvu još i danas predano i svojski radi. Pod njegovim vodstvom uvelike je oživjela i razgranala se jeronimska nakladna djelatnost. Za njegove uredničke ere izdano je u Jeronimskom Društvu daleko veći broj knjiga nego za uredníkovanja svih ostalih jeronimskih urednika zajedno. Pod njegovim uredništvom pokrenuta je »Knjižnica Dobrih Romana«, »Knjižnica Društvene Pozornice«, Knjižnica Dobre Djece«, »Knjižnica Općeg Znanja«, »Jeronimsko Svijetlo« po dinar i svi sadašnji jeronimski listovi.

Dr J. Andrić se pored svega toga još posebno bavio i s glazbom te je poznat kao glazbeni kritičar, a napisao je i nekoliko lijepih studija o slavenskim glazbenicima: Smetani, Dvořaku, Lisinskom i Široli. No on je i sam skladao te je izdano više desetaka njegovih kompozicija za zborove, soliste, orgulje, glasovir i tambure.

Dr Andrić je još kao gimnazijalac ušao u redove novog katoličkog gibanja kod nas te je i danas jedan od njegovih prvaka. Osobito je bio agilan u akademskom »Domagoju« i »Kolu Hrvatskih Književnika«, a radio je i pomagao rad na svim poljima katoličkog javnog života u hrvatskom narodu. U »Društvu za širenje vjere«, u kulturnim, vjerskim i gospodarskim ustanovama — svuda ste ga sreli, svuda je bio pripravan da sa svoje strane doprinese boljitku i napretku. Nema valjda nijedne hrvatske katoličke ustanove i zamašitijeg pothvata u ovih 25 godina, a da on nije u njima učestvovao i bilokako pomagao. Uvijek predan, neumoran, pun oduševljenja i elana.

U najnovije vrijeme osobito je zaslužan za širenje kulta bl. Nikole Tavilića, kojemu je baš zaslugom dra Andrića podignut u Jerusalemu prvi hrvatski oltar.

Neka nam dobri Bog poživi našeg jubilarca i neka mu dade snage, da nastavi svoj plodonosan rad na književnom, prosvjetnom i svim drugim poljima u hrvatskom narodu. *L. P.*

CONFITEOR

Napisao Mora Ferenc

Ispovijedam se Bogu Svemogućem i Vama, oče duhovni, mjesto Boga...

Oče, da li se još sjećate našeg prvog sastanka od prije četrdeset godina? Ima na svijetu još nekoliko ljudi, koji me se sjećaju iz onih vremena. Kažu, da sam bio dječak veoma rumenih ustiju. Ali to nijesu nikakvi naročiti znakovi za raspoznavanje, već je naročiti znak bio to, što sam se neizmjerno bojao Vas, pa ćete me po tom možda i sada prepoznati. Sedamdeset i trojica smo išla u prvu gimnaziju, sedamdeset i tri vruća mala srca koprcala su se u Vašoj jakoj bijeloj šaci, koja bi i onda čvrsto stiskala, kad bi milovala. Samo jedno malo srdašce nije se nikada koprcalo, već je uvijek prestrašeno lupalo kao srce uhvaćenog mladog vrapca, a to srdašce bilo je moje. Vaša ruka, oče, milovala me je mekano i onda, kad me je htjela kazniti. Baš mene između nas sedamdeset i tri. Zašto baš mene? Ta bilo je među nama i gospodske djece, koja su se kupala u kolonjskoj vodici i nosila svilene košulje. Njihova fina gospodska lica upravo su se nudila na milovanje. Ja sam bio raščupani mali seljak, moje kose slabo se hvatao češalj s potrganim zupcima, i samo nedjeljom bi majka dospijevala, da me umije iz lavora, dok sam se u radne dane umivao sâm, samo tako vodom iz usta. Zašto se baš na moju raskuštranu kosu spuštala toplo i mekano vaša posvećena ruka, i zašto se uvijek baš onda najbolje stisnulo moje plaho srce?

Mogu zahvaliti Samuelu Stroszu, što ste si Vi, oče, baš mene izabrali od svoga stada. Dotle sam bio samo jedan između sedamdeset i trojice, a od onda ste mi Vi udarili žig izabranosti.

Samuel je bio naš susjed u Ždralovoj ulici i strastveno je volio na dimu sušene kobasice vjerojatno zato, jer mu je to zakon njegove vjere branio. Ja sam opet strastveno ljubio knjige, ali u našem starinskom dvorcu manjkala je obiteljska knjižnica, te je samo poreska knjižica ležala iza zrcala, a Sv. Pismo stajalo je visoko na gredi. Međusobna pomoć, kao prirodni zakon i socijalna pojava, vrijedila je i u Ždralovoj ulici. Ja sam kroz prozorčić našeg tavana bacao na dimu sušene kobasice susjedu, s kojim me je vezao prijateljski ugovor, a on mi je za uzvrat kriomčario kroz kanal ispod kapije duševnu hranu. Jedamput je to bio Ponson du Terrail, drugiput Jókai, V. Hugo i ostali klasici, kojima sreća nije poslužila kao navedenim piscima, stoga ih je posve nestalo iz svjetskog prometa. Ali savršeno djelo uvijek preživi svog autora, pa iako sam ja već zaboravio, tko je napisao roman »Zakupnik regala, koji se pretvorio u svinju«, u snu me katkada još i sada oblije hladan znoj, kad se preda mnom pojavi taj novčani kapacitet s naslovne stranice.

Bog mi je svjedok, oče, da sam ja poslije duševnog užitka vratio nesretnog zakupnika regala u kanal, pa još i dandanas vjerujem, da ga je Samuel tamo našao i odnio. Ali Samuel je bio za dvije godine stariji od mene, a u svjetske se poslove razumio naročito bolje nego ja, stoga nije prezao niti pred terorom. Izjavio je, da će me zatući, ako mu ne vratim knjige. Ne će to učiniti iz lične osvete, već radi drugih okolnosti. Knjiga naime nije bila njegova, već je pripadala njegovu nećaku Vilimu Blau, koji će opet Samuela zatući, ako mu ne vrati njegovo pravo vlasništvo.

Ja nijesam protivnik batina iz načelnih razloga, kad bi se samo mogao redoslijed promijeniti, ali ovako sam prestrašeno zurio u Samuela, kao što je u romanu »Gladujući Matek« ili »Tri crvena đavola« zaručnica zarobljenika zurila o ponoći u duh oklopljenog viteza.

Srce moga prijatelja ipak se razmekšalo.

TRNAVA, KATOLIČKO KULTURNO SREDIŠTE SLOVAČKE

»Daj mi deset novčića, za to ću si ja tu knjigu kupiti u knjižari.«

»Ja nemam deset novčića«, primio sam se za stup kapije i u tom času shvatio sam za čitav život, što znači siromaštvo.

»No ništa zato,« tapkao me je po ramenu moj velikodušni prijatelj, koji je predstavljao moralni svjetski poredak na obali našeg potoka. »Ako mi dadeš jednu kobasicu, onda ću ja nagovoriti Vilima, da te ne prijavi velečasnom gospodinu Trungelu.«

Odonda sam čuo mnogo o tome, kako je diplomatska služba skupa, ali ne vjerujem, da bi svjetska povijest poznavala diplomaciju, koja bi stajala toliko žrtava kao ta. Moj otac bi svake sedmice ubio po jednu mačku u blizini kuće, a letvu s kobasicama vješao bi sve na viša mjesta. Svršilo je ipak tako, da je konačno nestalo i zadnje kobasice s letve, a onda ste mi vi, oče, jedamput poslije vjeronauka kazali:

»Dođider ti, sinko, u muzej.«

Na kraju dugoga bijelog hodnika bila su jedna tamna vrata, a iznad vratiju crna daščica s ovim natpisom: Muzej. Svakojake su vijesti kolale o tome, što je sve unutra, ali stalno nije znao nitko. Tko je bio tamo pozvan, taj ne bi imao vremena da se ogledava, t. j. sva pažnja

bila mu je usredotočena na onaj najzaobljeniji dio tijela, što se mjerio metrom.

I mene je napustila sposobnost opažanja, kad me je progutalo to mjesto muka i škripanja zubi. Mala tamna sobica vrtjela se sa mnom kao vrtuljak na sajmu, samo u sredini stajao je nepomično uski zeleni stol, a na njemu sjao se crveni metar, kao kad kovač drži usijano gvožđe.

Onda ste mi, oče, stavili prvi puta ruku ispod brade, koja je brada drhtala, a vi ste je blago stisnuli.

»Gledaj u mene!«

Pogledao sam. Dva sjajna oka upiljila su se u moje zamagljene oči.

»Lagati se ne smije nikada. Znaš li ti to?«

»Znam.«

»Zar je ono istina?«

»Istina«, zatvorio sam oči.

I mogli ste me, oče, pitati, što vam drago, ja bih bio sve pustio na vaše. Niti do koljena nijesam sezao vama, koji ste tražili istinu.

»No vidiš, Frane«, tapkali ste me po obrazu. »Svakome treba vratiti, što je njegovo. Razumiješ li?«

»Razumijem.«

»I Strauszovim dečkima, zar ne? Ili Blauovu dečku?«

»Da.«

»Neka ne reče onaj Židov, da ga je kršćanin oštetio. Do uskrsne nedjelje neka se stvar uredi.«

Onda je bila Velika srijeda. Na uskrsnu nedjelju, kad smo izašli iz crkve, vi ste me pozvali k sebi.

»No? Da li je udovoljeno Židovu?«

»Da.«

»Dobio je deset novčića?«

»Jest.«

»Tako te već volim. I dobri Bog te voli. Jer znaš, dobri Bog ne dopušta uzeti ničije. Niti židovsko.«

Takav čudnovati antisemitizam učili ste me, oče, prije četrdeset godina.

*

Odonda sam, oče, postao vašim miljenikom. Između nas sedamdeset i trojice uvijek ste tumačili samo meni; kad ste se prijetili razredu vražjom vrećom, mene ste uvijek izuzeli; pod vjeronaučnim satom mene ste postavili za pazitelja; svoj bijeli prsluk dali ste po meni odnijeti od krojača kući, što je za mene onda bila veća čast, nego da sam morao za kraljem nositi plašt sv. Stjepana.

»Frane«, pitali ste me jedamput pod satom vjeronauka, »znadeš li ti ministrirati?«

Kako ne bih znao! Još nisam znao pravo niti madžarski čitati, kad sam već na pamet znao cijeli latinski tekst ministracije. Ono što govori svećenik, kao i ono što treba da znade ministrant. To sam naučio možda još u kolijevci od svoga oca, a on opet od svoga oca. To mu je bila sva učenost.

»No, da čujem.«

»Introibo ad altare Dei,« počeo sam brzo.

»Dobro je. Od sutra ti ćeš biti moj ministrant.«

Drugo jutro pošao sam iza neprospavane noći vrlo blijed u sakristiju. Klecala su mi koljena, kad sam podigao misnu knjigu, i tako sam snažno povukao malo zidno zvonce, kojim se naviješta misa, da je zujalo još i onda, kad sam već klečeći pred oltarom molio confiteor.

Ali vi me, oče, zato nijeste pogledali srdito, već ste samo kimali glavom ne shvaćajući moju nespretnost. Kod prikazanja mi je srebrno zvonce odletjelo iz ruke za oltar, a bočicu, iz koje sam trebao lijevati vodu na vaše prste, stavio sam na kamenite stepenice te su se zbog toga vjernici u polutamnim klupama srdito bunili u pobožnosti. Nikada se još nije dogodio takav škandal u našoj staroj crkvi.

Kad je misa svršila, nijesam bio ni živ ni mrtav. Volio bih propasti pod zemlju. Ali vi, oče, nijeste odvratili svoj tužni pogled od mene, i dok ste si svlačili štolu i roketu, kazali ste mi tiho:

»Čekaj me.«

Zatim ste me primili za ruku, uveli me u praznu crkvu i stali sa mnom pred propovjedaonicom, kamo je sunce najbolje sjalo. Božje je oko strogo gledalo iz zlatnog trokuta na mene, a sv. Mihajlo arkanđeo zapisao je užarenim mačem na bijeli zid propovjedaonice, iznad šotone u padu, pobjedonosno pitanje: Quis ut Deus?

»Što ti je, sinko?« kušali ste mi podići spuštenu glavu.

»Bojim se.«

»Pred licem dobroga Boga? Zašto se bojiš, kaži mi.«

»Samo se bojim.«

»No dobri Bog će ti već oprostiti. Sutra ujutro ćeš mi opet ministrirati.«

Ali nijesam ministrirao. Kod kuće sam stao do štednjaka, na kojem se kuhao naš objed, i dok je majka prostirala stol, prvi puta sam u životu korisno upotrijebio svoju klasičnu obrazovanost. Napunio sam svoju malu šaku živom žeravicom pa sam dobio takve mjehure po dlanu, da je Mucije Scevola bio prema meni samo loš glumac. Kroz tjedan dana nijesam mogao niti žlice držati, a kako bih onda bio sposoban za ministriranje.

Kroz to vrijeme ste me, oče, zaboravili, i ja nijesam ministrirao nikada više u svom životu.

Kako sam ja rastao, tako je rasla i vaša očinska ljubav prema meni. Od vas sam naučio molitve, kojih ne ću zaboraviti nikada, i dobio sam svete sličice, koje ću namrijeti svojem unuku. Uvijek sam se ispovijedao pred vama, a na ispovijedi koncem godine, kada ste mi zadali pokoru i odriješili dušu moju od grijeha, uvijek biste mi nanovo iskazati svoju ljubav.

»Sinko moj dragi, kažem ti unaprijed, da je profesorski zbor i sada tebi podijelio najveću nagradu. Vjeruj mi, da dobri Bog ne će nikada odvratiti svog pogleda od tebe.«

Nikada nije još nitko tako suznim očima poljubio rub štole i ustao s klecala tako samrtnički blijed kao ja, kada ste vi posredovali za mene kod Boga: »Absolvo te«...

Prošle su trideset i dvije godine, oče, otkad smo se zadnji puta vidjeli. Ja sam onda bio đak šeste gimnazije i uživao sam neki vanzakonski položaj među školskim zidovima. Profesori me godinama nikada nijesu prozvali, da odgovaram, sve znanosti su prosto povjerili mojem poštenju. Zato se glasno čudio čitav razred, kada ste me vi jedamput prozvali, da odgovaram.

»Govorite mi o milosti posvećujućoj!«

Oče, ja sada više ne bih znao govoriti o milosti posvećujućoj, ali onda sam tako glatko odgovarao, da vam se smiješak čitao na licu, i to mi je gotovo dalo blagoslov s rabljene katedre.

Smiješak se odsijevao s vašeg lica još i pod slijedećim vjeronaučnim satom, dok ste u razrednicu upisali svoja sitna slova, a pod tim smiješkom krila se neka naročita tajinstvenost.

»Dečki, sada ćemo Cezara« — namignuli ste ispod kuštravih obrva na razred i opet ste prozvali mene, da odgovaram.

Kroz šest sati uzastopce stavili ste me na kušnju, pa kad sam i šestu kušnju izdržao, onda ste sišli s katedre i stali ste pred mene ispred prve klupe. Lice vam je bilo blijedo, a iz oka skliznula vam je suza.

»Djeco moja draga, sada ste me zadnji puta vidjeli među vama. Gospodin mi je odredio drugi djelokrug. Tu ostavljam svoje rodno mjesto i polazim za župnika daleko odavle, ali ću u najdubljem pretincu srca svoga ponijeti sa sobom i vašu uspomenu.«

Što ste nam govorili poslije toga, to je glasilo samo meni. Ja znam to i danas vrlo dobro. Smisao je bio taj, da dobri Bog ne će nikada odvratiti pogleda svoga od mene. On sve znade i plaća svakome po zasluzi.

*

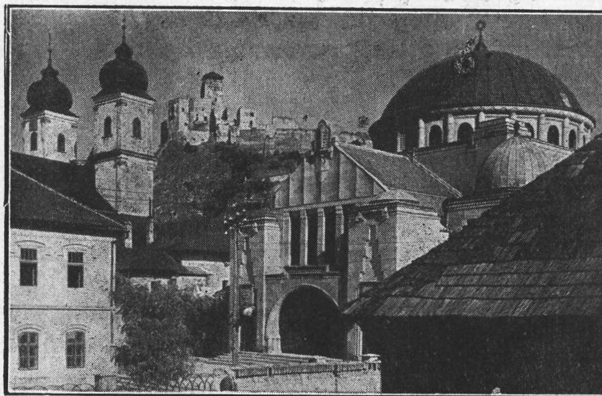
Oče, koji ste me zadnji puta ispovjedili prije trideset i dvije godine, dopustite mi sada, kad se smalaksalim tijelom spremate na svoju zlatnu misu, da i ja još jedamput kleknem pred vas sa svojom sijedom glavom, napaćenim srcem i rastrganom dušom.

Oče, sve moje mladenačke ispovijedi bile su griješne, jer im je nešto nedostajalo. Oče, ja vam nikada nisam priznao svoj najveći grijeh, koji glasi: Ja sam u domu Gospodnjem okrao samoga Boga.

To se, oče, zbilo onda, kada ste mi vi održali sud u muzeju pa ste me osudili, da nadoknadim počinjenu štetu. Radilo se o deset novčića.

Otkuda bih ja uzeo toliko novaca? Moj otac bi za deset novčića morao raditi čitav dan. Deset novčića nam je dostajalo za dnevnu prehranu. Kad moja majka ne bi našla kod večernjeg obračuna deset novčića, proplakala bi cijelu noć. Ja ne bih mogao uzeti od kuće deset novčića, pa da smo ih i imali.

Uzeo sam ih tamo, gdje ih nije tražio nitko. Gdje nitko nije vodio računa o njima. Gdje ih nitko nije oplakao. Uzeo sam ih s Isusova groba kod ljubljenja Isusa na Veliki petak. Znadete oče, običaj je, tko poljubi čavlima probijene noge Isusove, taj metne novčić u zdjelicu. I ja sam ga metnuo. Zato sam dobio jedan novčić od majke svoje. Ali kad sam svoj novčić gurao među druge novce, zgrabio sam deset novčića. Bio je među njima i jedan posve novi novčić.

GRAD TRENČIN U SLOVAČKOJ
U tom je gradu krasno sačuvana utvrda, za koju kažu, da je u njoj prenoćio jednom zgodom hrvatski ban Petar Zrinski

Oče, čiste savjesti ispovijedam se pred Bogom, da se onda nijesam osjećao tatom. U crkvi nije bilo nikoga osim Božjeg oka na živom nebu te mrtvog Isusa u grobu, a oni su mi se smiješili. Osjećao sam, kako me hrabre i sokole, pa znam, da mi je i Mihajlo arkanđeo s propovjedaonice sa šljemom na glavi kimnuo: samo junački, mali moj! S mačem svojim nije zaprijetio meni nego đavlu.

Moja savjest probudila se tek kasnije, kad sam već došao k pameti. Kad sam naučio, da se ne smije uzeti ničije, niti ljudsko niti Božje, i da se svakome mora njegovo vratiti. Zato sam se tako preplašio u hramu Božjem na dan mojega prvog ministriranja, zato sam se uvijek bojao Vas kao Božjeg posrednika i zato sam uvijek blijed prignuo glavu, kadgod ste me vi dobrohotno hrabrili time, da Bog ne će nikada odvratiti pogleda svoga od mene.

Tada nijesam imao još ništa, čime bih mogao naplatiti, što sam uzeo. Otkada ste me vi otpustili sa svojim zadnjim blagoslovom, te se više nijesmo vidjeli, odonda otplaćujem taj svoj dug.

Polazio sam sveučilište u Budimpešti, i prve godine u jesen platio sam školarinu te su mi preostala u džepu samo četiri novčića. Za objed premalo, ali za večeru dosta. Samo sam se prije malo ugrijao besplatno. U kuhinji bolnice sv. Roka bili su otvoreni prozori, i odanle je sukljala vruća para u hladnu listopadsku kišu. Tamo je bilo ugodno šetati, dok me nije zaustavio neki kuštravi, stari prosjak.

»Za rane Hristove, za rane Hristove«...

Drugo nije kazao, a nije niti trebao reći ništa drugo. Lice mu je bilo tako blijedo kao u mrtvog Hrista.

Tada sam otplatio dio duga, od deset novčića četiri. Zatim sam udahnuo još više kuhinjske pare, koja hvala Bogu nije bila samo topla, već je imala i miris jela.

Četiri godine kasnije stanovao sam u Zelenoj ulici. U sobi, koja nije imala prozora. Morao sam i po danu paliti svijeću lojanicu, kad sam imao novaca za to. Kad nisam imao novaca, onda sam zamolio svog stanodavca starog trgovčića, da smijem ostaviti otvorena vrata dotle, dok se obučem. Bio je to dobar čovjek, dopustio mi je to, a kako se razumio u pismo, tada je mumljao neku priču iz talmuda o Božjem milosrđu.

Jedamput sam stigao kući na veliko zapomaganje. Stara je Židovka jaukala. Trebala je upaliti žižak za nekog pokojnika, ali je bio svetak, a i novaca nije imala, dok je stari trgovčić bio još negdje na putu.

»Ništa zato, dobra ženo, ja ću sve urediti,« podragao sam mamicu, zatim sam uzeo čašu u kuhinji te sam otrčao s njom u dućan u Željeznoj ulici i kupio sam ulje za tri novčića. I tako je sjalo vječno svijetlo kod Židova, te niti sam anđeo Izrafil ne bi kod toga našao nikakve grješke.

I ta tri novčića bila su mi zadnja imovina. Pa još kakva tri novčića! Da sam si ja za te novce kupio svijeće, bio bih bezuvjetno napisao kakvu tragediju iz doba Anžuvinaca i dobio bih nagradu akademije, pa sada ne bih tek zajedno s četvoricom drugova resio ilustriranu povijest madžarske književnosti mog prijatelja Eugena Pintera, već bi meni samome pripala jedna stranica!

Osmi novčić otplatio sam već mnogo teže. Otac mi je umirao četiri dana, i uzalud sam mu sjedio kraj postelje, nije me prepoznao. Zar mi Gospod Bog može naplatiti nemilosrdnije od toga? Može. Majka me je zvala k svojoj samrtničkoj postelji, a mene nije pustila od sebe moja robijaška klupa, moje more od tinte. I njezina posljednja riječ bila je: Zar ne mogu još jedamput vidjeti svoga sina? Stigao sam tek na njezin sprovod. Do toga vremena mi je kosa posijedila i tamo, gdje je prije bila crna. I osjetio sam kraj lijesa, da sam time otplatio i deveti novčić.

Prečasni oče! Sada dugujem dobrom Bogu još samo jedan novčić, ali znadem, da je to onaj zlatni novčić. To je jedinstveni, čisti, svijetli novčić, kojega se ne prima niti dašak svjetske prljavosti. To mi je već sav trošak za put na ovom svijetu, i ja sada često osjećam, kako Gospod želi, da mu ga vratim. Jučer sam kleknuo pred Njega na rubu šumske ivice, stavio sam Mu pred noge miomirisno poljsko cvijeće i svoje nevjerno gorko srce, pa sam Ga tako molio, da taj zadnji novčić ostavi kod mene sve dotle, dok ga sam ne ponesen na veliki obračun. Oče, koji ste sveti i blaženi stari službenik Božji, koji nijeste odvratili očiju svojih od mene sve od krštenja mojega u našoj staroj crkvi, pomozite meni, nemoćnom sijedom starom djetetu! Odriješite me od grijeha i pokrijte mi glavu zlatnom štolom samilosti:

»Absolvo te...«

S madžarskoga preveo dr IVO KEČKEŠ

P. S. MÓRA FERENCZ (1879.—1933.) spada bez sumnje među najjače reprezentante madžarske moderne književnosti. Kao sin siromašnog krznarskog obrtnika proživio je svoju mladost u skučenim prilikama, ali je zato kroz čitav život sačuvao svoj optimizam i ljubav prema malim ljudima. Bio je profesor, zatim novinar i gradski knjižničar u Segedinu. Poznat je kao pjesnik, publicista i pisac. Majstor je lakog i neposrednog stila, k tome posjeduje bogato znanje i živahnu fantaziju. Interes mu je mnogostran. Pravi je humorist, mekan lirik. O ljudskim slaboćama priča sa smiješkom na ustima, ali pod tim smiješkom osjeća se pritajena tuga i duboko saučešće. Pozna madžarsku prošlost u tančine i zaljubljen je u ljude i krajeve velike madžarske ravnice. Móra je najpopularniji omladinski pisac u Madžarskoj, te su mu opće poznata omladinska djela: »Pod starim orasima«, »Selo i grad«, »Sinovi roba« i t. d.

Poslije piščeve smrti izdadoše mu sveukupna djela, i od onda postaje Móra najčitaniji madžarski pisac. Od njegovih većih djela spominjem samo ova: »Janje zlatnog runa«. Roman u stihovima. 1902. — »U siromaštvu.« Pjesme 1905. — »Knjiga suza«. Pjesme. 1921. — »Georgikon«. Crtice s pustare. 1925. — »Cizmari, carevi, kraljevi i drugi cehovski ljudi.« Feljtoni. 1926. — Godine 1927. izašao je njegov najljepši roman »Pjesma o žitnim poljima«, gdje živim bojama crta život madžarskog seljaka za vrijeme rata te prikazuje životne probleme malih ljudi u teško doba prevrata.

Ova crtica »Confiteor« uzeta je iz autobiografskog romana »Od Ždralove ulice do ulice Franje Móra«, što ga je poznata nakladna knjižara Révai izdala g. 1934., dakle godinu dana iza piščeve smrti.

RUŽE ZELENOG OTOKA

ROMAN IZ IRSKE PROŠLOSTI — NAPISAO SAMUEL LOVER (Nastavak)

»Dobro, ako jesu, možete hrpu isprebadati mačevima, samo za Božju volju ne razbacujte mi sijeno po kiši, ne uništavajte sirotnoj udovici koru kruha!«

Ali njene riječi bile su bob o stijenu. Bezdušnici nijesu tražili po kući, a ni sijena nijesu probadali mačevima, nego su uništili neznatan proizvod njenog malenog posjeda pod izlikom, da moraju naći one, koji su se sakrili. I dok su tako pustošili, nitko im nije smio predbaciti, da su kruti, jer u ono je doba bio običaj, da ljudima, koji su bili i malo sumnjivi, unište što više imovine. Međutim ovi nemilosrdni ljudi nijesu udovici uništili samo proizvod njena malenog posjeda, nego su čak naglasili, da su čovječji, ako joj ogradu pred očima ne zapale.

»Neka mi Bog pomogne,« stenjala je udovica i lomila ruke, »posve je svejedno, uništite li me vatrom ili vodom! Sijeno ste mi porazbacali; što će mi sada? Čime ću platiti zakupninu? Oh, Bože, Bože, zapalite ga, samo ga zapalite, ako možete, sada, kad je pokislo,« jadikovala je.

Dublinski dnevnici objavili su taj događaj dugim slavospjevom o kršćanskoj ustrpljivosti suca iz. . ., koji je samo pretražio ogradu ubice Jonathana Scrubbsa iz. . ., a da onom papističkom lopovu nije zapalio i uništio, što bi morao, svu imovinu do posljednjeg čavla.

Udovica dotad nije čula, da je Scrubbs nestao, a ni to, da su ga posljednji put vidjeli u Roryevu društvu. Zato je dakle nije mučilo drugo do li njena uništena ograda. Ali još nije narednog dana zašlo sunce, kad je čula, što se dogodilo s jedne strane ovako, a s druge opet drukčije.

»Crni bik» bio je središte, otkuda su dolazile vijesti kao zrake iz sunca. Otkako je naime Sweeny bio ondje i prepoznao Scrubbsova konja, radoznali su htjeli znati, što se dogodilo sa sakupljačem. A jer ni Rory nije ni otkuda bilo, postali su još znatiželjniji, da tajni dođu do dna.

I dogodilo se, da su željeznu motku, što ju je Rory ponio sa sobom iz gostione, našli u dolini kraj ruševine. U blizini ruševine našli su još tragove stopala, koji su ukazivali na borbu. Iz toga, što je križ iz okna bio istrgan, i iz toga, što se je u podrumu poznalo, da su nedugo od toga u njemu boravili ljudi, zaključivali su sve moguće. Otvorilo im se široko tajanstveno polje, na koje su ljudi marljivo donosili zrno za zrnom, dok im se nije nagromadala bogata žetva samih nepojmljivih čudesa.

Udovica nije se brinula za to, kako se priča razvijala i rasla, jer se cijelo njeno zanimanje usredotočilo u jednoj misli, da njenog sina nema. Jednaka su čuvstva obuzimala i Maryno srce. Nakon nekoliko dana pridružio se njenoj žalosti još bol, neizrecivi bol. Scrubbsovi prijatelji nijesu dugo čekali, a da ne razglase, da je Scrubbs umoren i da je ubica Rory O' More. . . Kad je sirota žena to čula, srce joj je malne puklo u grudima. Taj se neizrecivi bol miješao sa srdžbom, što njenoga sina tako stražno ocrnjuju. A jer ju je ta njena srdžba samo tištila, mjesto da joj olakša bol, njen je duh bio tako napet, da je skoro poludjela.

»Oh, da sam morala, doživjeti ovaj dan,« uzdisala je, »moje zlatno dijete kleveću zbog umorstva! Oh, da je moje sive kose morala pogoditi ova nesreća! Oh, Rory, Rory, gdje si? Ti nijesi tog učinio. . . nikad, nikad, nikad! Ti ubica? Ti, koji ni muhi nijesi učinio nažao! Oh, sine moj!«

»Majko, mila majko,« molila je Mary, koja je također plakala, »ne uzimaj si toga tako k srcu, molim te, mila majko. Srce mi se kida, kad gledam tvoju žalost.«

»Oh, Mary, Mary, zar ovo nije strašno, što smo izgubile našega dragoga ljubimca, našu diku, naš oslon! Zar nije strašno, što je za uvijek otišao od nas oklevetan? Kad su mi ga već zeli, da su mi barem ostavili neokaljen spomen na njega! Oh, ta svjetina bez srca, da može zapuštenoj udovici uzeti materinski ponos! I ako ga je proždro grob, sramota je njegov nadgrobni spomenik.«

Lomila je ruke, dok se Mary uzalud kinila, da je utješi.

»Ne govori o njegovom grobu, majko, ne znamo sigurno, ali. . .«

Tad joj je majka presjekla riječ i divlje progovorila:

»Istina je, ne znamo, gdje leži. Oh, kad bih znala, otišla bih onamo i bacila se na njegov grob, ondje bi mi puklo srce i moj bi zadnji ležaj bio kraj njega. Moje se srce lomi i što me prije pokrije grob, bit će bolje.«

»Ne govori tako, majko. . . Kako bi ti moglo ostaviti svoju jadnu Mary samu!«

»Ne, mila kćerce, ne, toga ne bih mogla! Ali bez njega nema mi života. Ni tebi ne, jer si ga ljubila kao svoj život. Domalo ćemo poći za njim i napustiti taj zao svijet, jer zao je i pust za nas, kad njega nema. I ova sramota! On ubica! Ali tko u to vjeruje? Vjeruju li oni, koji su ga poznali? Nikad, nikad!«

»Ne, mila majko, ne. . . nikad ne će vjerovati.«

»Ti, Mary, misliš, da ne će. Neka te blagoslovi Bog, dijete moje, za tu riječ! Ne, tko bi mogao vjerovati to o njemu, koji je imao najbolje srce, najodvažniju dušu! On, da osramotio svoje ime. . .? On, da dozvoli, da prstom po-

kazuju za njegovom sestrom, on da svoju majku u starim danima dovede do očaja...? Ne, toga ne mogu vjerovati!«

»Ne, majko, ne, toga ne mogu.«

»Oni, koji su mogli porazbacati udovici malenu imovinu, oni mogu tako da govore, ali ljudi im ne će vjerovati. Čisto ime moga sina bit će jače od laži živih.«

U toj vjeri imala je očajna žena pravo. Kad je vidjela, da ljudi ne vjeruju govorkanju i da su uvjereni u nedužnost Rorya, premda si ne mogu razjasniti njegovog nenadanog nestanka i svih drugih sumnjivih okolnosti, smirila se i odano snosila svoj gubitak. Saučešće, koje su joj iskazivali susjedi, dalo joj je snagu. I kad je čula, da su optužbu protiv Rorya tako ogorčeno odbijali, kao ona sama, bilo joj je mnogo lakše, jer joj je to, što na imenu njena sina nije bilo više sramote, oduzelo više od polovice težine udarca.

Prva, koja je došla tješiti udovicu i Mary, bila je Kathleen Regan. Udarac je upravo tako pogodio i nju. Bilo je ganutljivo, kad je došla u kuću udovice O' More i susrela se s Mary. Iako djevojke nikada nijesu govorile o ljubavi između Rorya i Kathleene, potpunoma su razumjele, što ih veže. Kad je Kathleen prešla prag kuće svojega dragana, nije mogla progovoriti ni riječi. Časak su djevojke gledale jedna drugu nijemim bolom, a zatim srdačno se zagrlile i rasplakale.

Djevojke su se uvijek voljele. Gubitak Rorya približio ih je. Kathleen je voljela Mary. Za to, jer ju je Rory tako volio, a Mary Kathleen zato, jer joj je njen brat dao srce. I tako je iz prijateljstva nastala ljubav. Više puta su se posjetile i govorile dugo o Roryu. Naposljetku su priznale ono, proti čemu se njihova srca već dugo borila, naime to, da je Rory mrtav; jer im je, kad je Conolly kazao, da Rory nije otputovao s De Lacyem, preostalo samo jedno, čime su tumačile njegovu odsutnost — smrt.

Kad su tako jednom razgovarale, rekla je Mary, da bi rado pošla pogledati u Follsku dolinu, o kojoj su toliko govorili i koju su toliko puta pretražili. Sama bi je rado pretražila i možda bi našla kakav trag o Roryu. Ali jer je tako samotna, nije htjela poći sama. Zato je molila Kathleen, da pođe s njom. Prijateljica je bila spremna i djevojke su odmah pošle onamo te čitav dan marno pretraživale dolinu od ruševine »The Tolly« do divljeg kršnog ždrijela, gdje je dolinu zatvarala strma stijena, preko koje je padao potok.

Premda nijesu našle ništa, što bi rasvijetlilo tajnu, ipak su više puta pošle onamo. U tome su imale nekakav tužan užitak. A jer su često hodale u dolinu, tako su se privikle na kraj, da se vremenom nijesu više bojale samoće i koji put bi onamo pošla jedna ili druga djevojka sama.

Kad je jednom Mary O'More sama prošla dolinom skoro do kraja, silno se prestrašila čuvši hrapav glas. Stala je i prisluhnula. Prepoznala Reganov glas. Brzo i oprezno popela se prestrašena djevojka više u brdo i naglo oko pećine zaokrenula u lijeskovo šikarje. Mary je čučnula pod grm i sakrila se pred čovjekom, kojega se tako bojala i koji joj se gadio. Koraci su se približavali. Jedva se usudila disati i drhtala je tako jako, da se skoro tresao grm, pod koji se sakrila... Još časak i ugledala je Regana nekoliko koraka ispod sebe, kako stoji na podnožju pećine, oko koje je malo prije protrčala.

XXIX
SALAMUN UMIRE

Kad su se kriumčari sa svojim zarobljenicima zaustavili u osamljenoj kući, gdje su nabavili kola, odlučio je stari kotlokrpa, da će preko noći ostati ondje, jer nije mogao dalje. Pograbila ga je naime groznica, koju je po svoj prilici dobio onda, kad je skoro do koljena stajao tako dugo u vodi, koja je njega i njegove pajdaše iznenadila u podrumu ruševine. Pio je vrućeg punča, koliko je mogao, da mu odlegne, ali badava. Budući da u onoj siromašnoj luknji nije bilo kreveta, bio je snop slame sve, na čemu je mogao ležati. I ovu mu je odstupio Morty Mooney od svoje slame, na kojoj je spavao, kada je u kući noćio. U kući nije stanovao nitko, nego su je Morty i razuzdana banda, s kojom je bio u vezi, trebali za zastanke. Zbog svog osamljenog položaja bila je kuća kao naručena za tajne stvari.

Salamun je u noći stenjao i svojim je stenjanjem više puta probudio Mortya. A kad se približavalo jutro, zamolio ga, neka zapali vatru te pripravi vrući punč. Morty ga je poslužio, ali Salamunu nije pomoglo. Bio je izmoren i posvema iscrpljen, tako te je naposljetku rekao, da se boji, da će umrijeti. I kad je sve više i više dolazio do spoznanja, da mu se približuje zadnji čas, prestrašio se starac pred sudom, koji će doći. Neprestano je izgovarao pobožne riječi, koje su dotada bile strane njegovim uvenulim usnama. Naposljetku je zaželio svećenika i molio Mortya, neka pođe po njega. Ali Morty mu je odgovorio, da se može poći, dok se ne vrati. Shan Regan, koji je u noći otpratio bandu i obećao, da će se rano vratiti. Tek što se vrati, poslat će ga po svećenika.

»Oh, ne gubi vremena, Morty, veoma sam slabašan! Oh, ne dao Bog, da umrem bez svećenika!« stenjao je Salamun.

»Nijesi tako slabašan, kako misliš,« Morty će.

»Boli me ovdje unutra, iscrpljen sam i postajem sve slabašniji i slabašniji.«

»Evo ti pića!«

»To ne pomaže ništa.«

»Dobro je, jako i vruće kao vrag.«

»Oh, ne zovi vraga! Neka mi se Bog smiluje! Ne zovi vraga, Morty! Oh, kako sam slabašan! Daj mi piti... je li vruće?«

»Da, jako je i vruće.« I dao mu je vrući punč u posudi, koja je drhtala u ruci kotlokrpe i zveketala, kad se doticala njegovih zubi.

»To ništa ne pomaže,« Salamun će. »Studeno mi je... Za volju Božju, pođi po gospodina, ne daj, da ovako umrem!« ječao je bolesnik.

»Odmah, čim dođe Regan.«

»Oh, može čekati, ali moja duša ne može. Valjda mi ne ćeš oduzimati spasenja... Oh, pođi, Morty, pođi... I ti ćeš jednom umirati.«

»Dobro, ali kad budem umirao, ne ću biti takav kukavica kao ti.«

»Ti toga ne možeš znati... Dok si zdrav, odvažan si; ali kad ti nestaje život, nestaje ti i odvažnost.«

»Ne boj se toliko. Muž mora uvijek ostati muž.«

»Ti ne znaš, što znači visjeti nad ponorom, kad ti se trga nit života. Nekada sam mislio kao i ti, ali sada, kad sam blizu toga, strašno je. Oh, ne daj da umrem bez odriješenja! Pođi po gospodina, ako vjeruješ u spasenje!«

Morty je izišao, da umakne dosadnom Salamunu, jer njegovoj molbi nije htio udovoljiti, prije nego li dođe Regan. Bojao se naime, da kotlokrpa ne izda štogod, što ne be bilo ugodno njemu i njegovim pajdašima. Pošao je putem, kojim je znao, da će doći Regan. Nije dugo hodao, kad li ga je ugledao, kako dolazi. Rekao mu je, kako je Salamunu, da traži svećenika, i upozorio na opasne posljedice za svu bandu, ako udovolji njegovoj želji. Vijećali su, što im im je učiniti, a zatim su pošli prema kući, u kojoj je ležao Salamun. Salamun je stenjao i neprestano zvao Mortya, neko pođe po ispovjednika.

»Bilo bi dobro, kad bi ovaj stari brat umro,« primijeti Morty, »nitko ne bi pitao za nj.«

»To je istina i kako kažeš, vidi se, ne će dugo. Zar nijesi rekao, da umire?«

»To kaže on sam,« Morty će, »jer je kukavica. Ali ja mislim, da je čvrst kao željezo. Što bi bilo, da ga pustimo, da umre?«

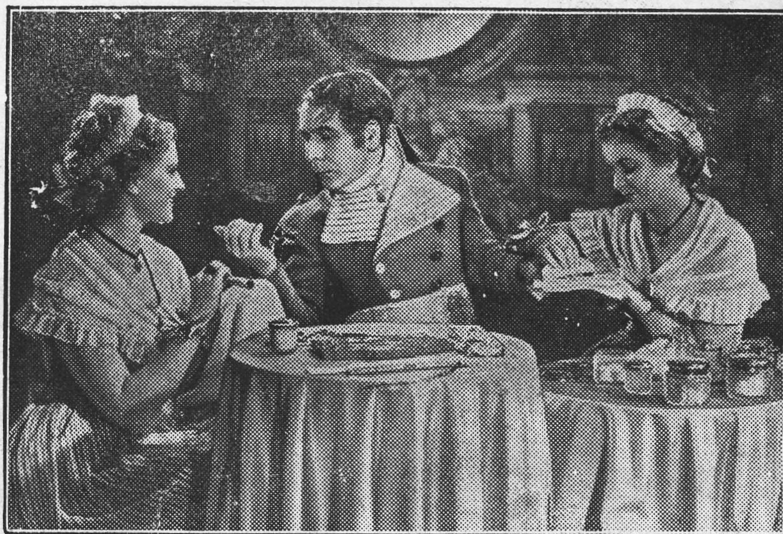
»A što bi zatim bilo s nama?« Regan će, koji se doduše nije protivio krutom predlogu, nego samo mislio na posljedice takvog postupka.

»Nitko nam ne bi mogao ništa, ta ne bismo ga se ni dotaknuli.«

»To je istina,« potvrdi Regan, ali nije se slagao s time, što mu je predložio Morty.

»Kad bi ga našli mrtva, istraživali bi.«

»Zar ga ne bismo mogli baciti u kakvu močvaru, kad bude mrtav,« primijeti Morty, »tko će voditi brigu o njemu?«

KOD MANIKIRANJA — Foto Ufa

»Znaš li, gdje je njegov magarac?« zapita Regan.

»Ne.«

»Vidiš, to je,« Regan će. »Ovaj stari lukavac ostavlja uvijek, kad polazi u »The Folly,« magarca negdje drugdje; a to čini za to, da bi tragali za njim, ako mu se što dogodi. Što kažeš na to?«

»Neka đavao odnese njegovu prepredenost! Kakva je to glava!«

»On je najveći lopov u Irskoj,« primijeti Regan.

»Doista, ali što da učinimo?« zapita Morty.

»Najprije ćemo vidjeti, kako mu je,« odgovorio je Regan, kad su se približili kući. Kad su prispjeli k vratima, začas su stali i čuli, kako Salamun jauče i glasno zove:

»Oh, Morty Movney, jesi li otišao po gospodina? Dovedi mi ga, da spasi moju jadnu dušu. Oh, ako me varaš, bio proklet, ne našao mira ni počinka u času svoje smrti!«

»Strašno je, kako te proklinje, Morty, zar se ne bojiš?« reče Regan, čija se je praznovjerna narav probudila, kad je čuo Salamunove riječi.

»»Neka radije moli za sebe, nego da me proklinje,« odgovori Morty.

Kad je Salamun čuo korake, okrenuo se na svojoj slami i kliknuo glasom, punim ozbiljnosti i straha: »Jeste li vi, prečasni?«

»Je li ti bolje?« zapita Regan.

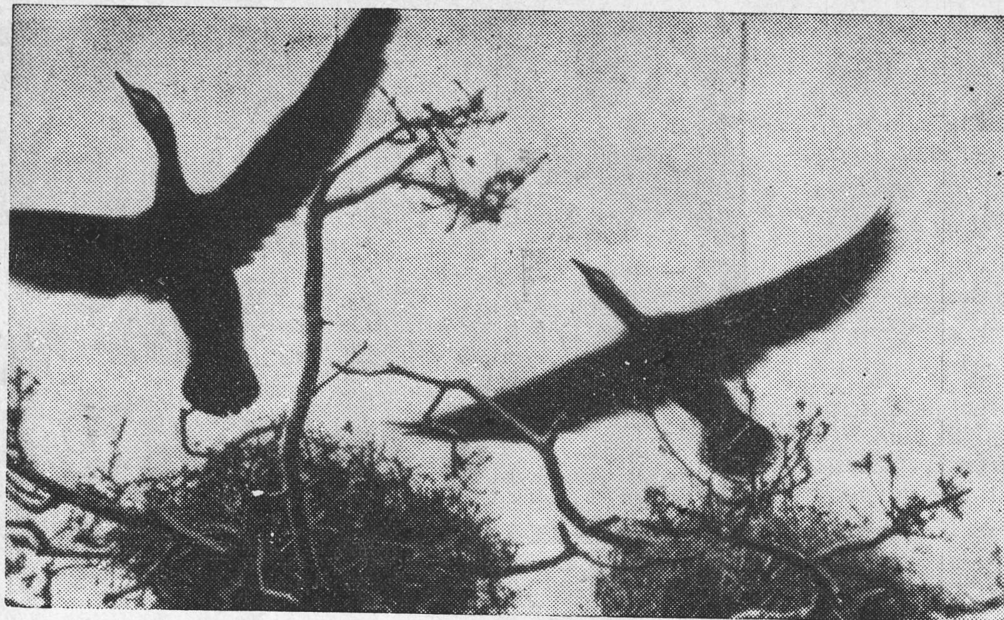
»Oh, zar nijesi doveo svećenika?« predbacujući zapita Salamun.

»Oh, umrem li bez odriješenja?« zajauče starac u strahu.

»Čuj me,« Regan će.

I stali su vijećati. Salamun, koji je znao, kako je Regan praznovjeran, prijetio mu, da će mu se nakon smrti prikazati kao duh, ako ga pusti, da umre bez ispovjednika. A Regan je sa svoje strane tražio, neka prisegne, da kod ispovijedi ne će izdati svoje drugove.

To mu je Salamun u nuždi obećao i kao dokaz, da će održati riječ, dozvolio mu, da bude prisutan, kad mu svećenik bude dijelio odrešenje. Kad su se dogovorili, odjurio je Morty po

Slika lijevo:
PTIČJI RAZBOJNICI KORMORANI, koji živu u sjevernim njemačkim krajevima na otoku Rügenu i u Pomeraniji, uzlijeću iz svojih gnijezda, sagrađenih na vrhu drveća visokog 10 do 15 metara

Slika dolje:
JATO KORMORANA NA UZLETU IZNAD MORA
Foto Ufa

svećenika. Salamun i Regan zamolili su ga, neka juri, što brže može.

»A što kažeš na to, da pođem po liječnika?« ponudi se Regan samo za to, da Salamun ostane sam i umre.

»Ne, ne,« Salamun će. »Ne pomaže više ništa! Ne ostavi me, da umrem sam, za Božju volju! Ostani kod mene... pusti, da držim tvoju ruku... tako... tako... Koje li utjehe, ako se čovjek drži koga, dok je još živ... da nije sam u posljednjem času, da ne odlazi sa svijeta kao zabačen!«

Salamun je bivao sve slabašniji. Snaga ga je ostavljala i neprestano je zazivao svećenika. Regan je udovoljio svojoj dužnosti, kad je poslao po svećenika, ali nadao se, da će Salamun, prije nego prispije svećenik, umrijeti i da će tako sa svojom tajnom biti izvan opasnosti.

Ta nečovječja želja mu se međutim nije ispunila, jer je začuo topot konjskih kopita. Kad je prišao k vratima, vidio je oca Franka, koji je žurno jezdio prema kući. Regan se je vratio k slamnatom ležaju, gdje je ležao Salamun, i rekao:

»Sad znaj, što si prisegao; da nas ne izdaš. Ako nas izdaš, peći ćeš se u paklenoj vatri.«

»Smiluj se Bože,« zamrmlja umirući.

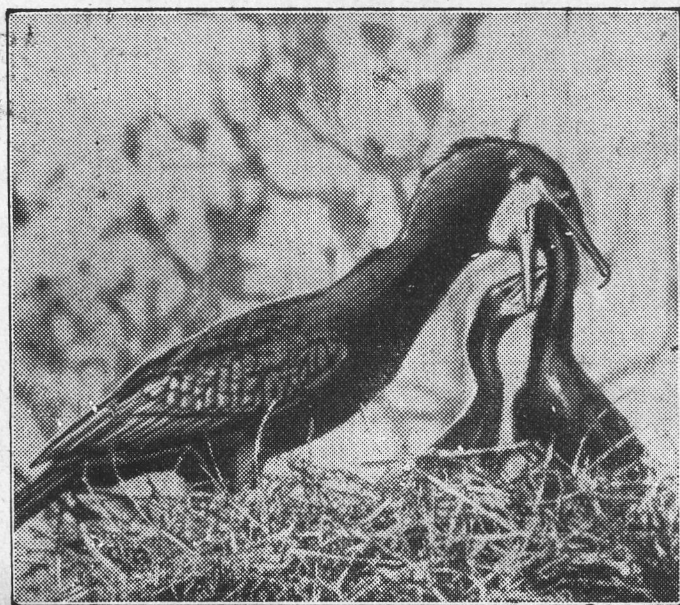
Regan je ponovo prišao k vratima, da dočeka svećenika. Premda su gadne riječi, koje je

rekao umirućem, bile još tople na usnama, ipak je svećenika pozdravio duboko naklonivši se: »Neka vas Bog čuva, prečasni!« Svećenik je skočio s konja i unišao u kuću. Regan je objesio uzdu njegovog konja na dovratnicu i žurno pošao za njim.

»No, jadni čovječe, jeste li veoma bolesni?« otac će Frana.

»Hvala Bogu, što ste došli,« Salamun će, »umirem...! Udijelite mi utjehu svete vjere i neka vam Bog vrati! Velik sam grješnik! Odriješite me i spasite mi jadnu dušu!« pobožno je molio Salamun.

Slika lijevo:
MATI IZ RODA PTICA KORMORANA HRANI SVOJE MLADE ulovljenom ribljom lovinom
Foto Ufa

»Ostavite me nasamo s njime,« svećenik će, »rado bi se ispovjedio.«

»Molim, prečasni, on nema zašto da se ispovijedi,« drzovito će Regan. »Kaže, da želi samo utjehu svete vjere, prije nego umre.«

»Maknite se,« reče svećenik. »Morali biste znati, da ne može primiti svetih sakramenata bez ispovjedi.«

»Ne dospijevam, da se ispovjedim. Okorjeli sam griješnik, kajem se radi svojih grijeha i nadam se, da ću biti spašen, ako mi, prečasni, date odrešenje,« Salamun će.

»Neka vam Bog pomogne, jadni čovječe,« žalostivo će otac Frank, »udijelit ću vam utjehu svete vjere, ali morate si prije oprati savjest; griješili ste.«

»Griješio sam više, nego li imam vremena za ispovijed,« priznao Salamun slabašnim glasom. »Ispovijedam se, da sam griješnik, i molim Boga i svog Spasitelja, da mi oprosti. Hoćete li me odriješiti i obećati vječno spasenje? Oh, smilujte se mojoj jadnoj griješnoj duši i dajte mi odrešenje . . . i novaca imam . . . dosta novaca, prečasni.«

»Ne mislite sada na novac, griješni čovječe, nego mislite na spas svoje duše. Ispovijedajte se pred Bogom, koji znade za vaše grijehe i koji će vam oprostiti, ako se pokajete i ako ih ispovjedite.«

»Oh, ta ostavit ću sve Njemu na čast, duhovni oče, ako me odriješite te čitate mise za moju jadnu dušu, i novca . . . hoćete li misliti za mene?«

»Najprije ispovjedite se,« dobrohotno ga nagovarao svećenik.

»Nemam više ništa da kažem, nego samo ono, što sam već rekao . . . jadan sam griješnik i molim odrešenje i ako, prečasni, pođete u Follsku dolinu . . . ondje u gornjem kraju viri iz zemlje velika pećina i blizu nje, više gore na brdu, lijeskova je šumica . . .«

Tada se jadan Salamun savio od boli i povikao od muke. Kad je napadaj prestao, poznalo mu se, da je slabašniji te je glasom, koji je također postao slabašniji, zamolio svećenika, da mu podijeli odrešenje, i to takvim pogledom, da otac Frank nije mogao dalje krzmati, jer se je bojao, da će starac svakog časa izdahnuti. Zato mu je pregledao ispovijed i dao mu posljednju pomast.

Vidjelo se, da je to jadnoga starca smirilo. Nakon nekoliko vremena je nastavio:

»Ako kopate pred pećinom kraj velike hrpe lišća, naći ćete kožnatu vrećicu, punu zlatnih gvineja . . . više . . . nego mislite . . . da je siromašan kotlokrpa . . .« I opet ga je bol prekinuo, a kad mu je odlegnulo, slabašnim je glasom nastavio: »Zlato . . . prečasni . . . zlato dajem vama . . . za mise . . . za moju jadnu dušu. Oh, čitajte mise . . . mise . . .« Dalje nije mogao. Pao je natrag na hrpu slame.

»Neka se Bog smiluje njegovoj duši!« pobožno će svećenik sklopivši ruke nad jadnim griješnikom, o kojemu je mislio, da je već izdahnuo.

Ali Salamun još nije umro. Još je disao, ali je bio tako iscrpljen, te nije bilo nade, da će ozdraviti. A jer se činilo, da više ne će ni doći k svijesti, svećenik se uputio k izlazu.

»To je opomena za vas,« rekao je Reganu, koji ga je pratio do konja. »Vidite li, kako griješnikova smrtna postelja potrese srce! Nadam se, da ćete si ovo uzeti k srcu. Nakon smrti jadnoga čovjeka otpratit ćete me u kraj, gdje je rekao, da je sakrio novac, da posvjedočite, koliko ga ima. Razdijelit ću ga za mise i dobrotvorne svrhe.«

Kad je svećenik otišao, vratio se Regan u kuću i vidio, da je Salamun zaspao.

Slika desno:

NOVA FILMSKA ZVIJEZDA
INGRID BERGMAN

Foto Ufa

»Mislim, da će tako nestati,« pomisli. »Tko bi bio rekao, da taj stari probisvijet ima toliki novac! I sve to je nakrao na navarao, kao što je i juče u Follskoj ruševini pograbio novac od igre.«

Na ogromno Reganovo presenećenje Salamun se je ponovo probudio. Snaga mu se stala vraćati i domalo je bio izvan opasnosti. Dok je još bio slabašan, posjetio ga je češće otac Frank i nagovarao, neka zahvali Bogu, što mu je bio tako milostiv, te mu dao vremena za okajanje grijeha. »A sada,« nadoda otac Frank, »sad se nadam, da ćete pošteno živjeti još ove dane, koje vam je nebo naklonilo.«

Salamun je sve lijepo obećao. Oli onog trenutka, kad je svećenik otišao, oj, gdje su daleko od neba već bile njegove misli! Na zemlju su se ponovo vratile. Mislio je naime na svoje sakriveno blago i drhtao, kad se sjetio, da je Regan čuo, gdje je zakopano. Još nekoliko dana nije mogao ustati, jer mu je bolest oduzela svu snagu. Tek što je mogao stajati na nogama, otputio se u Follsku dolinu, da vidi, je li njegov novac još ondje. A kad se dovukao onamo i ugledao onaj kraj, postao je nemiran, jer je odmah opazio, da je ondje netko već grebao. Požudno je stao otkopavati zemlju, da nađe ono, što mu je milije od života. Kakvog li razočaranja, kad je vidio, da se njegova slutnja obistinila, da je njegovo zlato nestalo!

Odrvenio je. Stenjao je i lomio ruke. Bacio se na tlo i suze, kojih od njegova djetinjstva nije bilo na njegovom licu, tekle su mu po brazdama, što su mu ih urezali zločin i lukavost. Proklinjao je sudbinu, koja ga je spasila groba samo za to, da okusi čemer, koji je gori od smrti.

Na kraju svega probudio se u njemu duh škrca. Iz pepela njegovog srca pobjedonosno se dignula njegova prepredenost. Ondje, gdje je pred nekoliko časaka u očaju plakao i lomio ruke, sada je nepomično sjedio namrštivši obrve i stisnuvši usne. U tamnom labirintu svog lukavog duha snovao je nacrt za nacrtom, kako bi ponovo došao do svog zlata. Ustrpljivošću pauka stao je plesti nit na nit. Kad mu je kakva sumnja potresla onu mrežu, poderao ju je i po novo se stao mučiti. Preo je i snovao neumorno, dok mreža nije bila ispletena. Sad je samo trebalo namamiti muhu i uhvatiti je.

Kad je završio svoj nacrt, zagrebao je jamu i zemlju tako izravno, te nitko ne bi ni slutiti mogao, da se tko dotaknuo onoga mjesta.

Odlazeći neprestano je mumljao, obazirao se natrag i proklinjao Regana. Da mu je naime Regan ukrao blago, o tom nije ni dvojio. Stvorio je ovaj nacrt: »Čekat ću,« tako je odlučio, »na priliku, da govorim s Reganom, ali tako, da u njemu ne pobudim sumnje.« I zaista. Susreo se s njime i razgovarao o svojoj nedavnoj bolesti i sakrivenom novcu, o kojemu je govorio svećeniku. Zatim mu je priznao, da imade još novca na drugom mjestu, ali se boji, da ondje nije siguran, kako bi bio u Follskoj dolini. »A jer dugo ne ću živjeti,« nastavio je, »želim, da ti i svećenik znate, gdje je moj novac. Bila bi naime šteta, kad bi se izgubio. Kad umrem, rado bih nešto ostavio prijateljima, da me se sjećaju, a nešto za mise za dušu. Kad bih naime sve dao svećeniku, bilo bi previše i čini mi se, nepravedno. Ali, kako rekoh, bolje je, da je novac na jednom kraju i za to, ako hoćeš poći s mnom u dolinu, i ovaj ću spremiti onamo.« Izgovorivši to izvuče iz džepa koznatu mošnju, u kojoj je imao kositrene odreske. Kad je pokazao mošnju, potresao je njom, da prevari Reganove uši, a zatim ju je ponovo spremio u džep i zamolio, da sutradan pođe s njime u dolinu. »Vidiš,« reče, »od one noći, kad smo učinili ono ondje, ta znaš, idu ljudi često onamo. A ja sam star i slabašan i bojim se poći onamo s tolikim novcem. Zato, dragi Shane, pođi sa mnom, da vidiš, gdje će biti sakriven svaki groš, što ga je jadan Salamun prištedio .... samo ti i svećenik ... i umrem li, Shane, ne ću te zaboraviti, Shane ... vjere mi, ne ću.«

I Regan se uhvatio u stupicu, jer mu ju je Salamun majstorski namjestio. Povjerovao je, da imade stari škrtac još više novca, koji bi rado sakrio, i zato nije gubio vrijeme. Vratio je ukradenu vrećicu i ponovo je zakopao ondje, gdje ju je iskopao, jer će, kad bude i druga ondje, obje uzeti i pobjeći. Sutradan pošao je s kotlokrpom u dolinu, da iskopaju vrećicu. Na tom je putu Mary čula njegov glas i pobjegla, kad joj se približio.

XXX

MARY O'MORE U REGANOVIM ŠAKAMA

Kad je Mary O'More ugledala Regana, koji je stajao blizu pećine, gdje je bila sakrivena, od straha skoro zgrušala. Sva je uzdrhtala pri pomisli, što bi bilo, da je nađe u tako osamljenom kraju.

Tada je Regan povikao: »Hoćeš li doći?«

Kad je čula ove riječi, lakše joj bilo kod srca, jer je znala, da još netko mora biti s njim. Više nije se osjećala osamljenom.

»Dođi,« ponovo je čula njegov glas i domalo zatim ugledala Salamuna. Prvi put u životu poveselila se kotlokrpi.

»Čekaj, dok malo otpočinem,« rekao je Salamun i sjeo. »Hod me umara, slabašan sam još.«

»Nije ni čudo, ta mislio sam, da ćeš onoga dana umrijeti.«

»Ta ni onako ne ću dugo gnječiti travu. Osjećam, da se približavam kraju. A kad do toga dođe, barem ćeš, Shane, znati, gdje je zlato. Najviše ćeš ga dobiti ti.«

»Sve,« pomsili Shan.

»Dakle,« nastavi Salamun, koji se odlično pretvarao, kao da mu nije stalo do novca, »dakle kažeš, da se je Francuz ukrcao.«

»Da,« odvrati Regan.

»I Scrubbs je odstranjen s puta?«

»Da.«

Kad je Mary čula ime Scrubbs, zadržala je dah i prisluhnula.

»A Rory?«

»Ta pro... duša je također odstranjena,« odgovori Regan.

Mary je jedva disala.

»Dakle nijedan se više ne će vratiti?« upita Salamun.

»Duše mi, čekat će, dok se vrate,« nasmija se Regan.

»Dobro, a sada se pobrinuo za ono, za što smo došli ovamo. Ovdje je na ovom mjestu,« reče Salamun i htjede ustati.

»Samo pokaži, gdje je,« prekinu ga Regan, »i otkopat ću zemlju, jer ti si još slabašan.«

»Imaš pravo,« odvrati Salamun, koji je znao, da se Regan nuđa za to, da ne opazi, da je netko pred njim već kopao.

I Shan Du je otvorio oštricu svog velikog džepnog noža i stao kopati.

Mary je bila puna groze. Malo je prije čula, da će Rorya dugo čekati, prije nego li se povrati. To je tumačila tako, da su ga umorili i njegovo tijelo sakrili. Možda su ga negdje ovdje zakopali... možda su ova dvojica pred njom njegovi ubice... Kad bi je ovdje uhvatili, možda bi i nju ubili... Vidjela je Salamunovo lice i njegove oči, kako su bile uperene u ono mjesto, gdje je Regan nožem grebao i rukama odbacivao zemlju.

»Sad sam već blizu,« prekine Regan šutnju. Mary je najednom oblio znoj. Zar je ovo, što otkopavaju, možda tijelo njenoga brata? Salamunove su oči kao dva svrdla bile upiljene u zemlju; još trenutak i viknuo je: »Ovdje je, ovdje je!« Rukama se bacio na jamu, koju je iskopao Regan, i pograbio vrećicu s novcem. »Imam ga, imam!« zakreštao je i privinuo novac na svoje grudi onako, kao što majka privine svoje prvorođeno dijete.

Regan ga je sumnjivo i divlje pogledao. Najradije bi mu istrgnuo dragocjenu vrećicu. Nekoliko časaka šutjela su obojica. Salamun je progovorio prvi. Kad su ustali, rekao je:

»Sad možemo poći.«

»Poći? Kamo?« zabezeknuto zapita Regan.

»Odavle,« odvrati Salamun.

»Zar ne ćeš novac ponovo zakopati?«

»Da, ali drugdje.«

»A rekao si, da ćeš dodati još zlata.«

»Da, da, to i hoću.«

»Ali rekao si, da ćeš sve zajedno zakopati,« uzrujano će Regan, koji je stao sumnjati, da ga kotlokrpa želi prevariti.

»Tako sam namjeravao,« nedužno će Salamun, »ali sam se predomislio. Mislim, da će ondje biti sigurnije. Pođi sa mnom i zakopat ćemo ga ondje.« I dok je to govorio, ustao je, da će poći.

Ali je tada Regan pograbio kotlokrpu za rub rastrganog ogrtača i povukao natrag, da je ponovo sjeo. »O, tako glatko to ne će poći, kako misliš! Ne misli, da ćeš mlade ptiće hvatati pljevom, lukavi moj Salamune!«

»Kako to misliš, dragi Shane?« zapita mirno Salamun.

»Već ću ti pokazati, kako mislim,« zaprijeti mu Regan. »Novac ne ćeš odnijeti tako lako!«

»Ti mi ne ćeš braniti, da položim svoj novac onamo, kamo hoću, Shane,« reče Salamun još uvijek mirnim glasom, dok je grčevito stiskao vreću s novcem.

»Da, ja ću ti braniti ovim nožem ovdje, ja!« divlje i hripavo poviče Regan i razjarjen zavitla nožem prema kotlokrpinom licu.

Salamun je problijedio, ali je uza sve to pokušao slatkim glasom:

»Ne ćeš li poći sa mnom, da vidiš, kamo ću ga sakriti zajedno s ostalim novcem?«

»Zajedno s drugim? Zar misliš, da ćeš me vući za nos, stari lopove! I s tobom neka pođem! S tobom, izdajice! Neka pođem s tobom na otvorenu cestu, da mi kao tat izmakneš! Ne ćeš kaše jesti, ne! Sada te imam u rukama! Obećao si mi novac i sad ćeš mi ga dati, ili ću te opipati ovim ovdje,« vikao je Regan i ponovo prijeteći dignuo ruku, u kojoj je držao nož.

»Pa ipak ne ćeš otimati novac jadnom starcu,« milo će Salamun.

»Jadnomu, zaista!« zagrohotao je Regan. »Ti stara zmijo, koji nikad nijesi imao za sebe toliko srca, da si priuštiš komad pečenke ili čašu vina; ti imaš više zlata nego li mnogi bogataš u zemlji. Imaš ga više, nego li ćeš ga ikada trebati, a ja ga trebam i kažem ti, da ćeš ga dati, prije nego odem odavle.«

»Regane, valjda ne ćeš orobiti staroga čovjeka?« skoro je zaplakao Salamun.

»Orobiti? Ti govoriš o grabežu? Reci mi, stara protuho, tko je u Follskoj ruševini krao novac, koji je bio određen za igru? Mislio si, da te nitko ne vidi, ali ja sam te vidio, i sad ćemo vidjeti, tko će ovdje pobijediti! Daj mi polovicu vreće i budi veseo, što ti ne otimam svega! Ti znaš, da si mi obećao dio.«

»Da, da, jesam,« kratko će Salamun, »i održat ću riječ, dragi Shane; ali ako se sjećaš, rekao sam, da ću ti dati onda, kad budem umro.«

»Umro?« ponovi Regan prijetećim glasom. »Umro! Pazi, na što me sjećaš!«

Salamun je prestrašeno pogledao i ponovo moleći rekao: »Oh, Shane, Shane, zar mi kaniš oduzeti život?«

»Tko me je učio tome pred tri tjedna? Tko je u ruševini rekao, da mrtvi ne mogu govoriti, tko?« upita Regan dubokim glasom.

»Oh, Shane, Shane, valjda ne ćeš toga učiniti?« zavapio je Salamun i ponovo pokušao ustati te otići. Ali Regan ga je još surovije ščepao nego li prije i izderao se: »Ne ću. Daj mi polovicu ovoga ovdje, ili ću pogledati, gdje ti je vrat. Bog znade, da hoću. Znaš li?«

Salamun, koji je blijedio, nije odgovorio, nego je svoju vrećicu još grčevitije stiskao k sebi.

»Hoćeš li dati?« ponovio je Regan, dok je zubima škripao i ponovo pograbio nož, kad je vidio, kako kotlokrpa čvrsto drži blago.

Tada je Salamun sakupio svu svoju snagu, da mu se istrgne. Da ga prestraši, dignuo je glas i povikao: »Ubica, ubica!«

»Čekaj,« zarežao je Regan skočivši prema starcu i pograbivši za vrat. Zatim je surovo zakleo i oborio ga na tlo. Već se htio otvorenim nožem baciti na njega, kad li je Mary O'More od groze kriknula. Njen krik je tako odjeknuo samotnom dolinom, da je Regan od straha pustio Salamuna i odrvenio.

Salamun se obazro onamo, otkud se prolomio krik, i ugledao djevojku, koja je izašla iz svog skrovišta. Začas je bio kraj nje i prihvatio se je baš onda, kad je htjela pobjeći.

»Spasite me, spasite me,« vikala je, dok ju je on, također sam preuzet grozom, čvrsto držao.

U tren oka su Reganu postale jasne posljedice onoga, što se skoro dogodilo pred očima treće osobe. Kad je vidio Mary u takvom položaju, porodile se u njemu paklene misli. Htio je odijeliti djevojku od Salamuna i svršiti sa svakim posebice. Zato je podsjetio Salamuna na njegovo zlato i rekao:

»Tornjaj se sa svojim novcem i ostavi djevojku meni! Hoću da se s njom porazgovorim.«

Sada je Mary bila ona, koja se pripila uz starog kotlokrpu. On se mučio, da je se otrese, a ona ga je zaklinjala, neka je za Božju volju ne napusti.

»Ostavi ga, neka pođe svojim putem, kažem ti!« zapovjedi Regan.

»Ne, ne, nikuda ne smije,« vikala je djevojka.

Stari je škrtac iz sve snage nastojao, da se izvije iz njenog zagrljaja; ni brige ga, ako ostane u rukama divljaka, premda ga je spasila njegovog noža! Mislio je samo na to, kako da što prije spasi svoje zlato.

»Ostavi me,« neustrpljivo je vikao kotlokrpa i divlje je tukao po rukama, koje su ga grčevito držale.

»Samalune dragi,« vikala je djevojka u smrtnom strahu, »zaklinjem vas svetom Djevicom, ne ostavite me u rukama ovog groznog čovjeka! Oh, Salamune, ne ostavite me u groznom položaju. Spasila sam vam život!«

U Salamunu probudila se za trenutak savjest. Ali je tada ponovo viknuo Regan: »Ostaneš li ovdje još samo dva minuta, neka me vrag odnese, bude li još tvoja jedna gvineja! Novac će biti moj! Tornjaj se odavle i prepusti meni ovu špijunku!«

Više nije ni trebalo. Salamun je napeo sve sile, da se otrese Mary, koja se bacila na koljena preda nj te ga najdirljivije zaklinjala, neka je ostavi.

»Valjda ne ćete ostaviti jadnu nedužnu djevojku, koja si ne može pomoći! Neka vam Bog ne oprosti, ako to učinite. Salamune, Salamune, molim vas, molim! Oh, slatka Djevice, zaštiti me! Oh, Bože, Bože!« molilo je od groze skoro ludo djevojče.

»Odrini je od sebe, kažem ti, i spasi svoj novac, ili ću vas oboje zaklati!« skočio je surovi Regan i pograbivši Mary divlje je otrgnuo od Salamuna. Salamun se cijelo vrijeme i sam borio, da je se riješi, i kad ju je snažno udario po rukama, nesrećna je djevojka popustila. Pokušala je ustati. Kad je svom snagom, koju daje očajnost, skočila na noge, okrenula se Reganu i poviknula mu u lice:

»Bog, koji nas vidi i koji će nam suditi, neka te kazni, ako mi naneseš nepravdu, Shane Regane!«

Kad je Salamun to vidio, brzo je odjurio, a Regan je željeznom rukom pograbio Mary. Sotonski ju je promatrao i zarežao: »Sad ću te moja drska gospođice, naučiti, kako se ismijava i vara čovjek. I još ćeš u ovoj dolini doznati više, nego li si očekivala.«

Nakon tih strašnih riječi htio ju je obujmiti oko pojasa, ali se je ona svom snagom oduprla i junački borila. Ali sa svakim udarcem, kojim ga je nastojala odbiti, popuštala joj snaga, njezini su klicaji bivali slabašniji. Kad je naposljetku stala hroptati, činilo se, da je njena snaga pri kraju.

Ali upravo u onaj čas, kad ju je Shan Dhu tako zahvatio, da mu više ne bi mogla umaknuti, začuo se lavež pasa. Tada je osjetila novu snagu i divljim veseljem povikala:

»Lovci, lovci!«

Regan je kao lud napeo svu snagu i htio je odvući u lijeskovu šumu, gdje ih nitko ne bi mogao vidjeti i gdje bi se njen krik ugušio. Ali Mary, kojoj je nada u pomoć dala novu snagu, stala se podvostručenom snagom boriti. Ponovo je stala popuštati, kad je ugledala, kako se mimo prošuljala lisica i protrčala preko doline. Lavež pasa dolazio je bliže i bliže.

»Dolaze, dolaze,« povikala je, »ne čuješ li, surovi čovječe! Vidiš lisicu! Oh, sveta Djevice, ti si me spasila!« Veseli lavež pasa razlijegao se glasnije dolinom. U strahu, da ga ne otkriju, Regan je umaknuo u šumu.

Onoga časa, kad je Mary O'More osjetila, da je željezna ruka više ne drži, divljom je žurbom potrčala nizbrdo u dolinu, onamo, otkud su se čuli glasovi lovaca. Domalo je ugledala prve muževe na konjima. Kad ih je ugledala, od straha prenapeti živci su popustili i ona se srušila na tlo.

Među jahačima, koji su se prvi pojavili, bio je sudac Dixon, vrlo ljubazan i dobar gospodin, posve drukčiji od ostalih njegovog staleža. Jašio je uz suca Ransforda. Obojica su opazila djevojku, koja je kao luda trčala dolinom. Mr. Dixon upozorio je na nju svojega druga, koji je mislio, da djevojka bježi od straha pred psima. Nije ju pustio s oka. Kad je vidio, da je pala, kliknuo je:

»Pala je.«

(Nastavit će se.)

NE ĆEMO ZA RUSIJOM

Napisao dr Zvonko Šprajcer

Živimo u teška vremena i ne znamo, što nas sve još u životu, iako je razmjerno kratak, čeka. Sve moguće vrste kriza, i kriza ekonomska i kriza politička, i kriza duha, kriza morala i kriza povjerenja, piju nam krv na pamuk i ne daju nam, da se sredimo, da malo otpočinemo i da započnemo novim životom.

Živimo iz dana u dan očekujući, što će doći; apatični i mlitavi, da se tek u nekoje časove dignemo iz mrtvila, sanja i nekih nebuloznih očekivanja, pa da onda iza tih svijetlih momenata ponovno utonemo u mutne, nesređene valove sadašnjice prepuštajući sudbini i drugima, da vode brigu o nama.

Nije to tako samo kod nas. Čitavo je čovječanstvo izgubilo čvrstu osnovicu, na kojoj je dosada stajalo, i traži se nešto novo, jer svi jasno vide, da ono staro, barem u onakvom obliku, kakvo se pokazalo kod nas, u sadašnjim prilikama ne vrijedi mnogo, i da su mu izbrojeni dani.

Tapamo po tami, posrćemo i ne znamo: što i kuda! Znamo, da i mi pojedinci, a i čitav naš narodni organizam boluje od neke čudne bolesti, da nam se rana narodnog života na zlo dala, ali kako da je liječimo? Kako vratiti opet snagu u svoj život, i kako spremni, jaki i sposobni dočekati nove udarce života, kako ih junački odbiti i ostati pobjednicima?

Živimo u vrijeme, kad se bori čovjek protiv čovjeka, narod protiv naroda, država protiv države, i svijet protiv svijeta i to, kad se bori nesmiljeno i bez pardona. Nikada ono »jao pobijeđenima« nije imalo punije značenje nego u naše dane. Nema milosrđa i put k uspjehu vodi preko lješina milijuna pojedinaca i preko desetaka naroda.

U te dane borbe za goli život i za opstanak kakva treba biti naša omladina, oni, koji dolaze i koji sa sobom nose sve naše vrline, ali i sve naše mane?

Neka zadrže sve ono dobro, plemenito i jako, što ima u sebi dadašnja generacija, a inako neka krenu novim putevima u bolji život. Neka odbace ono, što ne valja i što ne da, da budemo sposobni za borbu, koja bijesni oko nas, i u kojoj, i pojedincu i narodu, valja izvojevati dobar, pobjedonosan boj, ako želi da se održi na površini.

Naša je muška omladina većinom, da tako reknemo, i odviše meka, popustljiva i ženska. Sklona je na kompromise u svakome smjeru: i u privatnom životu, a i u pogledu svoje duše i svojih načela, bez kojih nitko ne znači nešto, s čime bi se bilo kada, bilo gdje, i bilo u kojoj prilici, moglo i smjelo računati. A nije ni čudo! Odgajamo ju i suviše ženski, meko i popustljivo.

Čim naš mladić osjeti u sebi nešto muškoga, odmah drži, da mu je prva dužnost i prva zadaća približiti se svojim vršnjakinjama, i u toj okolini živjeti. Zar se onda kod takvog naziranja trebamo čuditi, što se mladi hrastići pretvaraju u mlade vrbe, što ponosne mlade, muške duše, koje bi trebale i mogle biti jakima, da odole svim nedaćama i burama života, postaju duše meke, gdjekada i plemenite i dobre, ali uvijek duše popuštanja i vječnih kompromisa?«

Slične su prilike u građanskim krugovima pred rat bile i u carističkoj Rusiji. Svaki momčić, koji je bio određen (ili si sam to odredio), da jedared postane makar malim duhovnim vođom velikog ruskog naroda, nije »vrijedio« ništa, ako već u svojoj petnaestoj godini nije znao »hofirati«, ako se nije neprestano kretao u ženskom društvu i na sebe nakalamljivao neku žensku mekoću, popustljivost i »finoću«. Na silu su se budući snaži i gordi hrastovi pretvarali u vrbe, što se na svakom vjetru savijaju. Stvarali su se intelektualci, fini, plemeniti i meke duše, ali i suviše meki, popustljivi i ženski, i zato je njihov narod otišao onamo, kuda oni nisu htjeli. Jednostavno ih šaka parazita pregazila, jer vrbu je lako slomiti, ali hrastove obaraju samo snažna oluja i orkan.

Znamo, da ženske duše znadu i mogu unijeti u nas mnogo finoće, osjećajnosti, plemenitosti i mekoće, i to je dobro, ali ne ćemo, da već u mladim godinama, kad nam je kičma još meka i lako sagibiva, ta ženskost iz nas, iz naše muške omladine, stvara ž e n e, žene možda i dobre i čestite i plemenite, ali žene, koje nisu, barem redovito nisu, m u ž e v i borbe i pobjede.

Muževa nam treba, koji će već u prvim životnim borbama osjetiti svu težinu života i uzvišenu ljepotu borbe. Muževa nam treba, koji će smjelo i junački kroz sav svoj život ispunjavati svoju dužnost.

Ne potcjenjujemo time ženu ni njezinu ulogu u našemu životu, već samo naglašujemo jednu prijeku potrebu sadašnjice:

Naša m u š k a omladina neka se odgaja m u š k i, u borbi i u izgradnji karaktera. Neka tako izgrađena stvori svoj stalan, jak i neoboriv dom, dom, koji će biti kula jakosti i nepokolebivosti ne samo za njega, već i za cijeli narod.

I onda, i s t o m o n d a, neka zađe u taj dom plemenitost i mekoća ženske duše, skrbna ruka d o m a ć i c e i nenadmašiva ljubav m a j k e.

To je ono, što svi mi moramo željeti, jer samo ona muška omladina može prema svome narodu, a i prema svojoj porodici, ispuniti sve svoje dužnosti, koja je nepokolebiva i m u š k a.

SVJETSKI DOGAĐAJI

17. r u j n a: Francuski ministri Daladier i Bonnet vijećaju u Londonu s engleskom vladom.
18. Predsjednik češkoslovačke vlade Hodža dao pomirljivu izjavu na radiju.
19. Slovačka Hlinkina pučka stranka ne će da ide skupa sa sudetskim Nijemcima i karpatskim Madžarima.
20. Madžarski predsjednik vlade Imredy kod Hitlera.
21. Čehoslovačka prihvatila ultimatum Engleske i Francuske, da odstupi Njemačkoj one sudetske krajeve, u kojima živi preko polovice Nijemaca.
22. Chamberlain kod Hitlera u Gadesbergu. — Hodžina češkoslovačka vlada odstupila, a novu sastavio general Sirovy.
23. Chamberlain se razišao s Hitlerom, koji je tražio sad više nego prije, postavio zahtjeve i za Poljsku i Madžarsku te izjavio svoju odluku, da 1. X. ulazi u sudetske krajeve s vojskom.
24. Čehoslovačka provela opću mobilizaciju. — I Francuska mobilizira.
25. Sva Evropa u ratnoj groznici.
26. Hitler održao oštar govor protiv Čehoslovačke, osobito protiv Beneša.
27. Američki predsjednik Roosevelt pozvao Cehoslovačku i Njemačku, neka radije sklope mir prije rata nego poslije rata.
28. Njemačka vojska u pokretu. — Chamberlain zamolio Mussolinija za posredovanje kod Hitlera. — Sazvana konferencija između Hitlera, Chamberlaina, Mussolinija i Daladiera u Münchenu.
29. Konferencija u Münchenu odredila, da Njemačka od 1. do 10. listopada zauzme sudetske krajeve, u kojima su Nijemci u većini, u drugima će se za 3 mjeseca obaviti plebiscit, a isto tako se Čehoslovačka mora nagoditi s Poljskom i Madžarskom. — Papa Pijo XI. govorio na radiju o miru.
30. Čehoslovačka razočarana i napuštena od svojih saveznika prihvatila münchenski sporazum. Tako je svjetski mir spašen.

Novela

ODVAŽNA MAJKA

Napisao Paul Doroulede

Moja mati prva me je podučila u odvažnosti i potakla me da shvatim sve užasne posljedice strašivosti.

Bilo mi je nepunih osam godina, kad me je u tome podučila, a ja se svega toga sjećam, kao da je to danas bilo.

U to smo doba stanovali na selu, u jednoj staroj lovačkoj kući, koja je bila na podnožju jednog brdašca, a bijaše veoma lijepa. Nezgodno bijaše samo to, što je bila na osami i što u blizini nije imala susjeda. Zato su se naši sluge i sluškinje uvijek plašili i ne čekajući zapovjedi zatvarali bi svake večeri vrata već u šest sati.

Jedne večeri, iako bijaše subota, ostade moj otac mimo običaja u Parizu zadržan nekakvim poslom. Moja je mati čitala naglas evanđelje sjedeći kao obično u svojem naslonjaču. Još nije bilo odbilo devet sati. Iznenada uđe u sobu naš sluga, krupan seljak, jedino odraslo muško čeljade u cijeloj kući ni ne pokucavši na vrata. Bio je blijed kao krpa i priopći pridušenim glasom majci, da je vidio u vrtu nekog nepoznatog čovjeka.

»E, dobro,« progovori moja majka mirno, ali i u kući je jedan čovjek. Evo vam revolvera, pođite na prvi kat, ali bez svjetiljke, i upitajte kroz prozor, tko je dolje. Ako vam odgovori ne uljudno, ili vam uopće nikako ni ne odgovori, opalite dva puta iz revolvera i budite sigurni, da će vam se onda, o tome nema sumnje, javiti.«

Honore — tako bijaše ime sluzi — pristane, da primi revolver, koga sam mu pružio, ali ostane nepomično na mjestu bez ijedne riječi i ne makavši se s mjesta.

»Što čekate?« upita ga majka.

»No, što će biti, gospođo, ako i onaj ispali?« promuca krupan seljak problijedivši.

Moja majka posta nestrpljiva.

»Sramota je, da ste tako plašljiv. Dajte mi taj revolver i ostanite kod maloga.«

Ona pođe vratima. Ja potrčim za njom i objesnim joj se za suknju.

»Nemoj, mamice, nemoj! Klečeći te molim, nemoj ići, oni će te ubiti.«

U strahu sam mislio, da u vrtu ima barem deset ljudi.

Ona stade za čas, ne bi li me umirila poljupcima, i obrisa mi oči. Onda se teškom mukom otrže od mene.

»Hajde, neka bude tako!« progovori mi. »Kad te je toliko strah, da me ne ubiju, pođi sa mnom. Vidjet ćeš, da nema za mene više opasnosti nego za onu kukavicu,« i pokaza rukom na Honorea.

Raširim ruke i ona me podigne. Poljubi me i spusti me opet na zemlju. Zatim me uhvati za ruku i stane da me vodi ili bolje da me vuče. Ja sam joj se prepustio bez ikakvog otpora.

Kad dođosmo u vežu, čuo sam u vrtu jasno korake. Svega me obuze neodoljiv strah, istrgnem ruku iz majčine i pobjegnem u sobu. Ona samo sleže ramenima i nastavi svoje korake u mraku.

Kroz poluotvorena sam vrata čuo, kako majka uzlazi stubama, i svaki njezin korak, kao da me je po srcu udarao. Bilo me je stid, što sam je ostavio, i htio sam poći za njom, ali sam se sav tresao od straha, noge su mi klecale, i da se nisam naslonio na zid, sigurno bih se srušio na pod.

Napokon čuh, kako se otvorio prozor i kako je majka mirnim i snažnim glasom ponovila pitanje, koga je malo prije naložila Honoreu. Mirnoća i odvažnost majčina glasa pobudila je u meni srčanost i već sam bio spreman da pohrlim. Ne ču se nikakav odgovor i majka ispali dva puta iz revolvera.

Nije više trebalo ,a da nepoznati sumnjivac bude natjeran u bijeg. Dapače nije više trebalo ni da se rasprši onaj oblak straha, koji bijaše obavio i uplašio cijelo moje biće. Jednim skokom, još brže nego što sam malo prije pobjegao od majke, istrčim iz salona, projurim brzo stubama i pun radosti i stida bacim se u majčin naručaj, koji me je čekao.

»Napokon,« usklikne majka, »ipak si došao! Malo kasno, ali ništa zato! Hvala Bogu, dobro je! Ja sam s tobom zadovoljna.«

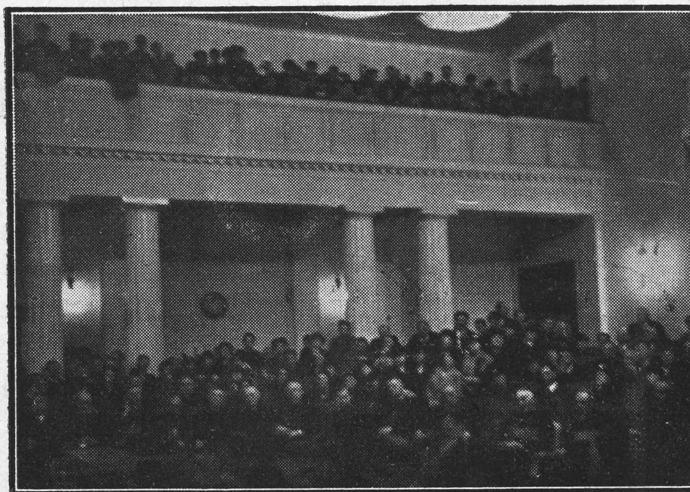
»To je zato, što te toliko volim,« prošapćem joj u uho i sav se privinem uz nju.

»Bio je malo prije netko, koga si volio više nego mene,« primijeti mi majka ozbiljnim glasom.

»Taj netko bio si ti sam. Vidiš, dijete moje, strah nije ništa drugo nego prevelika ljubav prema samome sebi, prema svojoj kukavnoj ličnosti. Čovjek, koji je hrabar samo za sebe samoga, znači, da nije nimalo hrabar.«

Preveo dr ZVONKO ŠPRAJCER

Preporučamo našim čitateljima i čitateljicama, da se za svoje potrebe posluže ovim trgovinama i radnjama:

PRIZOR S OTVORENJA DRUGOG HRVATSKOG SOCIJALNOG TJEDNA U HRVATSKOJ SABORNICI U ZAGREBU
Uvodni govor predsjednika H. S. T. dra Jurja Šćetinca

III. HRVATSKI SOCIJALNI TJEDAN

Pred godinu dana održan je u Zagrebu drugi Hrvatski Socijalni Tjedan, koji je nada sve lijepo uspio, a bio je posvećen — obitelji. Sva predavanja, alokucije, ankete i konferencije, koje su održane na tom drugom H. S. T., štampane su u posebnoj knjizi: »Obitelj u današnjem društvu«. Knjiga iznosi 256 stranica, a stoji 50 dinara (uvezano 65 din.).

Ove godine održat će se u Zagrebu treći Hrvatski Socijalni Tjedan i to od 23.—29. listopada. Ovogodišnji S. H. T. bit će posvećen današnjem društvenom poretku te će se raspravljati o kapitalizmu, komunizmu, fašizmu, nacionalnom socijalizmu i kršćanskom korporativizmu. Jer smo uvjereni, da će naši čitatelji (osobito oni iz Zagreba i bliže okolice) u velikom broju učestvovati ovom trećem H. S. T., iznosimo evo ovdje njegov

PROGRAM

U nedjelju 23 X. — u 9½ s. pr. p. u crkvi sv. Katarine — Zasiv Duha Svetoga i govor zagrebačkog nadbiskupa i hrvatskog metropolite dr Stepinca: »CRKVA I DRUŠTVENI POREDAK«.

U 10½ s. pr. p. u bivšoj Hrvatskoj sabornici — otvorenje Socijalnog Tjedna.

U 6¼ s. pos. p. u Jeronimskoj dvorani — Predavanje — dr Stjepan Bakšić, sveuč. profesor: »Liberalizam i individualizam kao filozofski osnovi kapitalizma«.

U 7¼ s. pos. p. dr Bonifacije Perović O. F. M.: »Kapitalizam«.

U Ponedjeljak 24. X. — u 6¼ s. pos. p. dr Franjo Šanc, D. I.: »Filozofija marksizma«.

U 7¼ s. pos. p. Konstantin Rimarić-Volinski, profesor: »Socijalizam i komunizam kao socijalni i gospodarski sistem«.

U utorak 25. X. — u 6¼ s. pos. p. dr. Hijacint Bošković O. P.: »Filozofski izvori fašizma i nacionalnoga socijalizma«.

U 7¼ s. pos. p. dr Juraj Šćetinec, prof. Ekonm. komerc. visoke škole: »Socijalni i ekonomski sistem fašizma i nacionalnoga socijalizma«.

U srijedu 26. X. — u 6¼ s. pos. p. dr Andrija Živković, sveučilišni profesor: »Osnovne ideje kršćanske socijalne filozofije o društvenom poretku«.

U 7¼ s. po. p. dr Stjepan Podolšak, advokat: »Reforma društva u duhu kršćanskih socijalnih načela«.

U *četvrtak 27 X.* — u 5 s. pos. p. — Anketa: »Posljedice liberalizma i kapitalizma u hrvatskom društvu«. (dr. Milan Ivšić, profesor Ekonom.-komerc. visoke škole).

U 7¼ s. po. p. — predavanje — dr. Antun Dabinović, sveučilišni docent: »Staleške organizacije u hrvatskoj prošlosti«.

U petak 28. X. — u 5 s. pos. p. — Anketa: »Prodiranje marksizma kod nas« (Ivo Lendić, novinar).

U 7¼ s. pos. p. — Predavanje — Dr. Eugen Sladović, prof. Ekonom.-komerc. visoke škole: »Današnji oblici korporativne organizacije kod nas«.

U subotu 29. X. — u 5 s. pos. p. Dr Juraj Šćetinec, prof. Ekonom.-komerc. visoke škole: »Korporativno uređenje društva po kršćanskoj socijalnoj nauci«.

U 6½ s. po. p. u Katedrali — Te Deum — i govor senjskog biskupa dr. Burića: »Obnova ćudoređa preduslov obnove društva«.

Sva se predavanja i ankete održavaju u Jeronimskoj dvorani, Trg Kralja Tomislava 20. —

Preporučamo našim čitateljima i čitateljicama, da se za svoje potrebe posluže ovim trgovinama i radnjama:

ZA DOBRE DOMAĆICE

Kućno gospodarstvo

Kiselenje kupusa (zelja). Zelje određeno za zimu treba posjeći nekoliko dana prije kiselenja. Zatim ćemo ga očistiti od suvišnog lišća i staviti na suho zračno mjesto, da provene. Kad provene, ponovno se čisti, riba i slaže u kačice, dobro posoli i čvrsto prigazi. Možemo kiseliti cijele glavice, polutine i sitno izribano zelje, ali je bolje, ako ga izmiješamo. Red izribanog zelja, red glavica ili polutina i t. d., sve dok ne napunimo kačicu. Između redova zelje treba dobro osoliti i čvrsto prigaziti. Za taj su posao najbolje kačice od brezovine, jer zelje u njima požuti i dobije fini miris. Kad je posao svršen, zelje se pokrije čistom krpom i daščicama pa pritisne kamenom ili čvrsto zašarafi. Kiseli ćemo kupus češće prati i držati u prostoriji, u kojoj ne smije biti nikakva mirisa i gdje se ne će smrznuti.

Kisela repa. Repa se također može kiseliti za zimu. Prije kiselenja repu treba oprati, oguliti i na poseban ribež izribati na krupne rezance. Tako izribana repa složi se u drvenu kačicu, nasoli se, pokrije čistom krpom i daščicama. Zatim se ostavi, dok se ukiseli. A onda se redi i pere kao i kiseli kupus.

Prerano nošenje mladih kokica može se donekle spriječiti i to promjenom hrane i odstranjenjem kokota. Koje kokice pronesu početkom jeseni prije mitarenja, te obično nose sitna jaja. No one koje počnu nesti iza mitarenja, te nose krupnija jaja. One nose još i početkom zime, a ta se jaja, jer su krupnija, mogu bolje unovčiti. Dakle mladim kokicama treba mijenjati hranu, ne dati im kukuruza i ne pustiti među njih pijetla. Kokice, koje su pronijele prije mitarenja, prestanu nošenjem za to vrijeme i obično ne nose cijele zime, sve do proljeća. Dakle prerano nošenje mladih kokica nije korisno.

Dobar tek

Jaja sa šunkom. Nareži sušenog pršuta (može biti i kuhana šunka) i speci na mast. Zatim mast ocijedi. Na šunku stuci oprezno nekoliko jaja tako, da ostanu čitava, malo ih posoli i peci, dok se jaja ne stisnu.

Brodeto. Brodeto se kuha od morske ribe. Nareži kg ribe, na primjer tunine na dva prsta široke odreske. Posoli ih, umotaj u brašno i prži u vrelom ulju. Pržene povadi te u isto ulje metni sitno sasjeckanog luka, zatim sasjekanog češnjaka i peršina te jedan kg oguljenih narezanih rajčica. To neka par minuta kuha, a zatim složi u taj sok pržene komade ribe i kuhaj još polagano po sata.

Okrugljice od sira. Pol kg ne odviše mokrog sira protjeraj kroz sito, pomiješaj sa pol šalice krupice, dva žumanjka i 2 cijelo jaja. To neka stoji jedan sat. Zatim pravi mokrom rukom okrugljice i zakuhavaj u vreloj slanoj vodi. Kad su kuhane, ocijedi ih na zdjelu i odozgo pospi mrvicama prženima na masti.

Kolar od čvaraka. Na daski umijesi tijesto od 25 dkg brašna, 15 dkg šećera, 12 dkg čvaraka samljevenih na stroju, 1 jajeta, 1 praha za pečenje i malo mlijeka. Tijesto razvaljaj na 2 dijela. Donji dio namaži pekmezom od ribiza ili kajsija pa stavi na to drugi dio tijesta. S krajeva stisni kolač i peci ga u vreloj pečenjari, dok lijepo porumeni. S. A.

Kalendar za našu kuhinju

Listopad Utorak **18**	O b j e d: Juha od kupusa. Punjene paprike. V e č e r a: Naduvak od krupice. Kompot.
Srijeda **19**	O b j e d: Juha od mrkve. Makaroni s mesom i sa sirom. Grožđe. V e č e r a: Mahune začinjene maslacem i mrvicama. Pašteta od telećih jetra.
Četvrtak **20**	O b j e d: Juha od kosti s krpicama. Zec u umaku s okrugljicama. V e č e r a: Sir s vrhnjem. Jabuke.
Petak **21**	O b j e d: Juha od krumpira. Pirjano zelje sa okrugljicama od krumpira. Voće. V e č e r a: Žganci s mlijekom.
Subota **22**	O b j e d: Juha od rajčice. Varivo od mahuna. Pečeni odresci. V e č e r a. Palačinke sa sirom. Jabuke.
Nedjelja **23**	O b j e d: Ragu juha od teletine. Pečeni teleći hrbat s krumpirom i miješanom salatom. Pita od jabuka. V e č e r a: Kajgana sa šunkom i salatom od kupusa.
Ponedj. **24**	O b j e d: Govedska juha. Pečena govedina s krumpirom i salatom od celera. Naduvak od jabuka. V e č e r a: Krumpir pečen u ljuski s maslacem.
Utorak **25**	O b j e d: Juha od krumpira. Savijača od bundeva. V e č e r a: Teleći paprikaš.
Srijeda **26**	O b j e d: Juha od celera. Pečenka u vrhnju s miješanom salatom. Voće. V e č e r a: Francuska kaša od krumpira.
Četvrtak **27**	O b j e d: Juha od kokoši. Kuhano kokošje meso s umakom od hrena i krumpirom. Gibanica s orasima. V e č e r a: Jaja sa šunkom.
Petak **28**	O b j e d: Riblja juha. Pečene lignje sa zelenom salatom. Kompot od jabuka. V e č e r a: Okrugljice od šljiva.
Subota **29**	O b j e d: Juha od telećih kosti. Teleći odresci u soku od rajčice. Savijača od kupusa. V e č e r a: Meso i savijača od objeda. Jabuke.
Nedjelja **30**	O b j e d: Juha od mozga: Pečeni puran s krumpirom, zelenom salatom i ciklom. Listići. Grožđe. V e č e r a: Hladetina. Čaj.
Ponedj. **31**	O b j e d: Riblji paprikaš s krumpirima. Pržene jabuke u tijestu. V e č e r a: Pečena jaja sa salatom od krumpira.

ZA SMIJEH I ŠALU

NAOBRAŽEN ČOVJEK: A: »Što sada čitaš?«

B.: »Zadnje dane Pompeja.«

A.: »A od čega je umro taj čovjek?«

UČENA GOSPOĐA. »Vi znate dobro zemljopis,« reče gđa N., »pa mi recite, molim Vas, kako se pravilno izgovori ime glavnog grada Grčke: — Bukurešta ili Budapešta.«

TKO JE VREDNIJI? Dva prijatelja zaustavljaju na putu kočijaša. Prvi će: »Hej, koliko tražiš da odvezeš mene i moga druga na željezničku stanicu?«

K o č i j a š: »Pedeset dinara.«

P r v i: »O koliko tražiš, kad bi odvezao samo mene?«

K o č i j a š: »Isto: pedeset dinara.«

Prvi se okrene svome drugu te se isprsi i reče: »No vidiš, moj dragi, što ti vrijediš na svijetu!«

PRAVI RAZLOG. S u d a c: »Kako možete biti pijan već u osam sati ujutro?«

O p t u ž e n i k: »To je zato, jer nema ure!«

NE VOLI WAGNERA. Gospodin Banić je osobiti »ljubitelj« opere, pa skoro svaku prespava. Njegova milostiva gospođa bez opere ne može ni da živi, pa vuče svoga muža na sve važnije priredbe. Muž se već dva sata šeta po sobi i čeka ženu, pa odjednom plane:

»Vi žene nikada niste gotove, kad se kuda spremate. To je užasno! Pa još radi Wagnerove opere! A gle mene: metnuo sam u svako uho malo vate — i gotov sam!«

IZ ŠKOLE. U č i t e l j: »Pazi, Milane, kad ti uzmeš od svoje mame metar, pa ga presječi na dvije pole, zatim obje polovice još jednom presječeš — šta ćeš onda dobiti?«

M i l a n: »Onda ću dobiti . . . batina!«

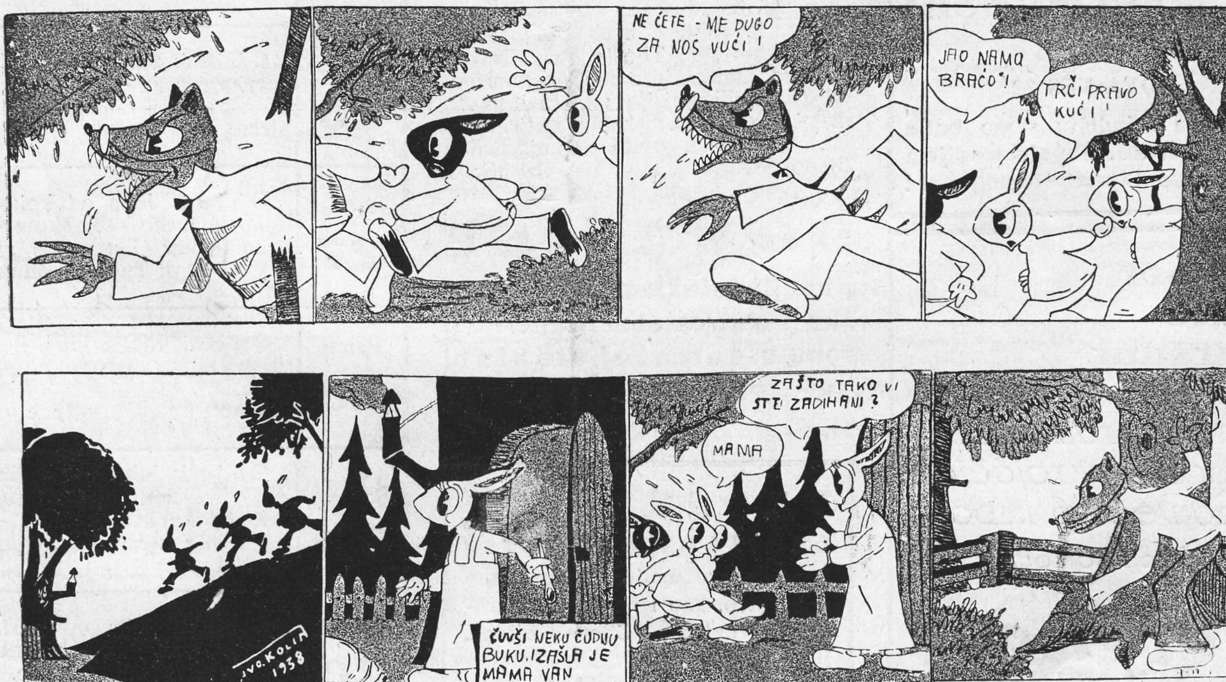
U MESARNICI. G o s p o đ a: »Ove su kosti odviše velike, molim Vas razlomite mi ih.«

M e s a r (pomoćniku): »Ivane, razlomi gospođi kosti!«

Za dobru djecu

TRI ZEČIĆA

ZA MALE ČITAČE „OBITELJI" NARISAO IVO KOLIN, GIMNAZIJALAC

(Svršit će se.)

Ilustrovani dvotjednik „Obitelj" stoji 5 Din po broju. Pretplata 30 Din na tri mjeseca, za inozemstvo 4 dolara godišnje. Pretplata se plaća unaprijed Rukopisi se ne vraćaju. „Obitelj" izdaje Konzorcij Kuća Dobre Štampe. Za izdavača i uredništvo odgovara Dr Josip Andrić, glavni urednik „Obitelji" Zagreb, Trenkova 1. Adresa uredništva i uprave „Obitelji": Zagreb, Trg Kralja Tomislava 21. Telefon 54-17. Ček. rač. pošt. šted. br. 33.536

„Obitelj" se tiska u Tiskari Narodnih Novina u Zagrebu. Za tiskaru odgovara V. Kirin, Deželićeva ul. 2.

Sva

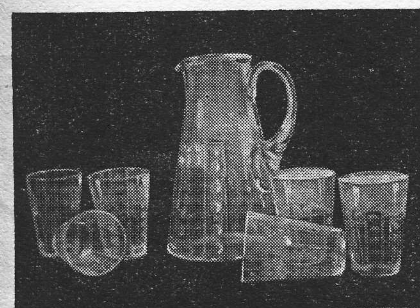

3 servisa

Samo D. 75.–!

1-9/o Servisi za vino, vodu i liker, od bijelog ili bojadisanog stakla roza, modre, zelene ili žute boje, vrlo fina izradba, cijena za sva tri servisa, 21 kom., samo **Din 75·—**, pojedinačno **Din 30·—**

1-25/o Garnitura, vrč od $1^1/_2$ litre i 6 čaša po $^1/_5$ litre, fino moderno brušeno staklo, **Din 60·—**

Porculan radost i ponos svake domaćice!

Ako roba ne bi odgovarala, zamijenit ćemo Vam istu ili vratiti novac. — Naš bogato opremljen katalog razne robe po zaista niskim cijenama poslat ćemo Vam besplatno, ako ga zatražite.

1-500a/o Garnitura za jelo za 6 osoba, fini inostrani porculan, različito ukrašen 26 komada . . **Din 330·—**
21 komad . . . . **Din 220·—**

1-504/o Garnitura za bijelu kavu za 6 osoba, fini inostrani porculan, moderno ukrašen, samo . **Din 90·—**

1-504a/o Garnitura za crnu kavu za 6 osoba, fini inostrani porculan, moderno ukrašen ili samo sa zlatnim rubom, iznimna cijena . . . . **Din 60·—**

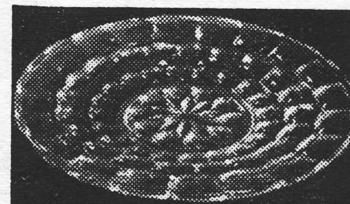
Trgovačka kuća
Kastner i Öhler
Zagreb, Ilica 4 i 6

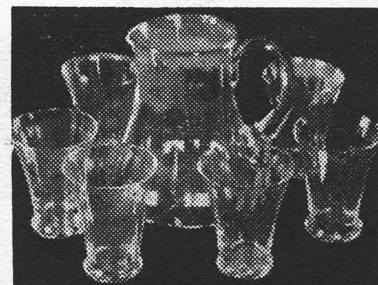
1-24/o Garnitura za vino, boca od 1 litre i 6 čaša po $^1/_{10}$ litre, fino moderno brušeno staklo **Din 70·—**, jednaka garnitura za liker . . , . . . **Din 50·—**

1-26/o Garnitura, boca od 1 litre i 6 čaša po $^1/_{10}$ litre, nizak, moderan i praktičan oblik, bogato brušeno modernim dekorom **Din 70·—**, jednaka garnitura za liker . . . . . . **Din 50·—**

1-552/o Stakleni tanjur za voće ili poslastice, 28 cm promjera **Din 12·—**

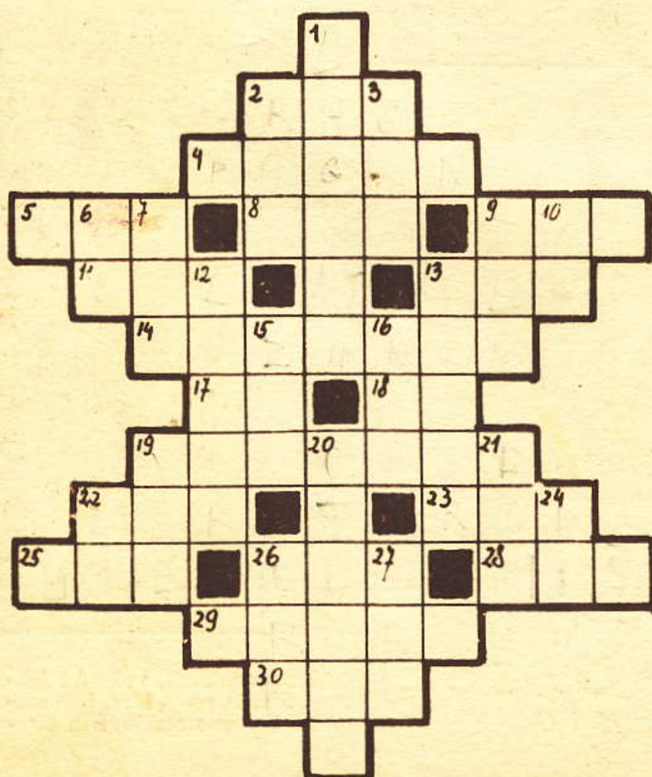
1-23/o Garnitura, vrč od $1^1/_2$ litre i 6 čaša po $^1/_5$ litre, fino moderno brušeno staklo **Din 60·—**

MODERNE BLUZE

Uvijek moderan i vrlo obljubljen dio ženske garderobe jest bluza. Donosimo nekoliko bluza, športskih i večernjih, jednostavnih i elegantnih.

Križaljka

Složio „Bekil", Zagreb

Okomito: 1. Pokojni hrvatski ban iz Istre, 2. vrijeme, 3. osamljen, 6. dio kola, 7. sadržina biljke, 9. brz kao..., 10. inicijali Matoševa imena, 12. simbol pobjede, začin, 13. grad u Primorju, 15. dio kuće, 16. dio konja, 19. pojava na vodi, 20. grad u Lici, 21. kuća, 22. željeznička oznaka za express (smjer Pariz—Carigrad), 24. inicijali redovničke družbe, 26. raste na glavi (jednina), 27. stari žitelji Francuske (jednina).

Vodoravno: 2. abesinski dostojanstvenik, 4. neznabožac, 5. ptica pjevica, 8. djelo R. Kiplinga, 9. zloban, 11. začin, 13. turski plemić, 14. Prezime pisca »Mrtvi kapitali«, 17. lična zamjenica (množ.), 18. Inicijali hrv. romanopisca (»Urota«), 19. slap, 22. pokrajina u Njemačkoj (fon.), 23. rodbina, 25. nizina, 26. Stvoritelj svijeta, 28. glodavac, 29. pehar, 30. blato, mulj.

Odgonetke treba poslati do 30. listopada. Među odgonetače podijelit će se 20 romana.

ODGONETKE I NAGRADE IZ BROJA 29-30.

Vodoravno: 2. mak, 4. ti, 5. Ob, 7. de, 9. il, 11. raj, 13. ki, 14. ab, 16. sok, 19. oj, 21. bo, 22. as, 24. pa, 25. ibi. — Okomito: 1. ha, 2. mi, 3. ko, 4. te, 6. bi, 7. da, 8. Ra, 10. la, 11. ris, 12. jak, 15. Po, 17. Om, 18. ro, 20. ja, 21. B(azala) A(lbert), 23. si, 24. pi, 26. br.

Po 5 romana dobili su: H. Maković iz Š, P. Scherli iz Š. i M. Radović iz D. Po 1 roman: Fra R. Ketterer iz N., A. Mazzi iz Zagreba, I. Fabijanić iz K., M. Kačečnik iz S. I. Z., J. Šribar iz B. i M. Smolčić iz B.